

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi : 14.05.2024
Kabul Tarihi : 16.10.2024

 <https://doi.org/10.29029/busbed.1483751>

1984 ROMANI ÖRNEĞİNDE TOTALİTER SİYASAL YAPILARDA BİR DİRENİŞ ARACI OLARAK GÜZELLİK, AŞK VE CİNSELLİK

Hakan ÖNALAN¹

ÖZ

Tüm yetkelerin merkezi bir organda toplandığı, yönetilen kesimden mutlak itaat beklendiği ve böylece halkın bir bütün olarak siyasal yönetime zincirlendiği baskıcı bir rejim olan totalitarizm ile sadece hak ve özgürlükler askıya alınmaz ayrıca hisler, tutkular ve hazlar da kontrol altına alınır. Başka bir deyişle totaliter rejimler, kusursuz ve sorunsuz bir yönetim mekanizmasını bireyin duygularından bedenine, düşüncelerinden davranışlarına, tutkularından arzularına kadar hiçbir detayı atlamaksızın, her zerresini denetleyerek gerçekleştirir. Totaliter kurguya edebi bir örnek olan “1984” adlı roman, ruhu zapt ederek, bedeni ele geçirmeye dönük girişimlere karşı hangi tür direniş güçlerini, ne şekilde öne çıkardığına dair önemli izlekleri içinde barındırır. Dolayısıyla romanın ana karakteri olan Winston’un kaleme aldığı günlüklerine, düşüncelerini açığa vurduğu sesli monologlarına veya sevgilisi Julia ile arasındaki diyaloglara konu olan “güzellik, aşk ve cinsellik”le birlikte estetik deneyime ilişkin fikirlerin, tutum ve davranışların totaliter rejimler açısından tehditkâr boyutu teorik bir genellemeyi içermesi açısından ilgi çekicidir. Totaliter yapıların romantik aşkla kurulan bağlara, bedensel ve ruhsal anlamda sevgi ve yakınlık hissine eşlik eden yoğun haz ve tatmin duygusunun birleşimi olan cinselliğe, ideolojik biçimlendirmenin gereği olan standart, tek tip, monoton bir yaşam tarzına karşılık bireyin kendi farkındalığının simgesi olan özgün tarzda bir yaşam stili belirlemesine karşı gelmesinin hem siyasal gerekçeleri hem de bahse konu olan edimlerin yine aynı siyasal sistemler içerisinde bir direniş aracı olarak nasıl konumlandırıldığı “1984” örneğinde araştırmanın konusunu oluşturan ana temadır. Söz konusu çalışma, eser içerisindeki “aşk”, “cinsellik” ve “güzellik” ile ilgili verilerin içerik analiz tekniğiyle kodlanıp kategorize edilmesi sonucunda ortaya çıkan temaların yorumlanmasıyla ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Totalitarizm, Güzellik, Aşk, Cinsellik, Özgürlük.

¹ Dr. Bingöl Milli Eğitim Müdürlüğü, hakanonalan@hotmail.com. <https://orcid.org/0000-0002-7562-7428>

Article Type : Research Article
Date Received : 14.05.2024
Date Accepted : 16.10.2024

 <https://doi.org/10.29029/busbed.1483751>

BEAUTY, LOVE AND SEXUALITY AS A MEANS OF RESISTANCE IN TOTALITARIAN POLITICAL STRUCTURES IN THE EXAMPLE OF THE NOVEL 1984

Hakan ÖNALAN¹

ABSTRACT

With totalitarianism, which is an oppressive regime in which all powers are concentrated in a central body, absolute obedience is expected from the governed, and thus the people as a whole are chained to the political administration, not only rights and freedoms are suspended but also feelings, passions and pleasures are taken under control. In other words, totalitarian regimes realize a flawless and smooth governance mechanism by controlling every detail of the individual, from his/her emotions to his/her body, from his/her thoughts to his/her behaviour, from his/her passions to his/her desires, without skipping any detail. The novel "1984", which is a literary example of totalitarian fiction, contains important themes about what kind of resistance forces and how they come to the fore against attempts to take over the body by subjugating the soul. Therefore, the threatening dimension of the ideas, attitudes and behaviours related to aesthetic experience together with "beauty, love and sexuality", which are the subject of the diaries written by Winston, the main character of the novel, the audio monologues in which he reveals his thoughts or the dialogues between him and his lover Julia, is interesting in terms of containing a theoretical generalization. The political justifications of totalitarian structures' opposition to the bonds established through romantic love, to sexuality, which is a combination of intense pleasure and satisfaction that accompanies the feeling of love and intimacy in the physical and spiritual sense, to the determination of a unique lifestyle that is a symbol of the individual's self-awareness as opposed to a standard, uniform, monotonous lifestyle that is a requirement of ideological shaping, and how these acts are positioned as a means of resistance within the same political systems are the main themes of the research in the example of "1984". The study in question is addressed by interpreting the themes that emerge as a result of coding and categorizing the data on "love", "sexuality" and "beauty" in the work with the content analysis technique.

Keywords: Totalitarianism, Freedom, Love, Sexuality, Beauty.

¹ Dr, Bingöl Provincial Directorate of National Education, hakanonalan@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7562-7428>

1. GİRİŞ

İki büyük dünya savaşının hem sebebi hem de sonucu olan totalitarizm, bir yanıyla tarihin yasalarını ve seyredeceği doğrultuyu bilen bir lidere katıksız bir bağlılık temelinde diktatoryal, bir yanıyla da bir halkı bir bütün olarak ideolojik endoktrinasyon, şiddet, işkence ve baskı kısılcığında toptan dönüştürme temelinde otoriter bir siyasal sistemden müteşekkil modern bir yönetim biçimidir. Özel ve kamusal alan ayrımı olmaksızın, bireyi devletin bir parçası kılan totalitarizm, yine bu mantık gereği bireyi devletten gayri bir hiç olarak görür. Onun nazarında birey ve yaşam, bir bütün olarak devletin mülkiyetinde bir nesnedir. Totaliter devlet, tekeline aldığı ideolojik ve şiddet aygıtlarıyla bu nesneye siyasal hedefleri doğrultusunda şekil verir. Bu yönleriyle totalitarizm yirminci yüzyılın ilk yarısında dünyanın başat yönetim biçimlerinden biri olarak ün salmıştır. Yaygınlığı ölçüsünde de milyonlarca insanın hayatını kaybettiği iki büyük dünya savaşı içerisinde etnik kıyımlara, sürgünlere, işkencelere ve bunların sonucunda baş gösteren ağır travmalara sebebiyet vermiştir. Sınırsız baskı ve korku ile insan aklının alamayacağı boyutta distopik bir dünya yaratmış olan totalitarizmden duyulan endişe, uyarıcı nitelikte birçok eserin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bu eserlerin başında gelen “1984” adlı distopik alt türdeki edebi eser, totalitarizmi hem yalın halde tasvir eder hem de totalitarizme açılan yolları göstermek suretiyle bizleri uyarır. Roman, merkezi bir yönetim altında insan haklarının bir bütün olarak ortadan kaldırıldığı karanlık bir ülkenin siyasal veçhelerini ortaya koyar. Esere konu olan Okyanusya’da sansür, manipülasyon, işkence ve korku gibi araçlarla baskı altına alınan insanların özel yaşamları da kesintisiz bir şekilde gözetlenir, denetlenir ve kontrol edilir. Özel hayatın yasal bir şekilde ihlal edildiği Okyanusya’da, parti üyeleri olan Winston ile Julia’nın aşkları ve özelde Julia’nın güzelleşme pratikleri ile mutlak iktidar arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır? Okyanusya’da haz ilkesine dayalı cinsellik hangi amaç uğruna yasaklanmaktadır? Merkezi yönetim, örgütsel özdeşlik ve itaatkâr aidiyet adına hangi insani duyguları kontrol etmektedir? Veyahut totaliter bir ideoloji açısından arzunun varlığı ne tür politik korkuları uyandırmaktadır? Bu sorular çerçevesinde, iktidarın romantik bir tutkuyla birbirine bağlılık gösteren kişiler arasındaki güçlü sevgi ilişkisine, yine bu ruhsal ilişkinin sonucu olarak gerçekleşen cinsel eyleme veya romanın ana karakterlerinden olan Julia özelinde bedeninin estetik beğeni ölçüsünde dizayn edilmesine neden karşı olduğu sorunsallaştırılan ana konulardandır. Kanaatimizce, romanda siyasal iktidarın, kişinin kara propaganda, manipülasyon, kendini suçlama ile bedeni ve duyguları üzerinde kurduğu denetimden hareketle varlığını daim kılma çabası satır aralarından bilince taşınan dikkat noktalarından biridir. Bu tespit gereğince “1984” romanı modelinde bütün totaliter yönetimler, ikili ilişkilerde duygusal ve bedensel bir bağ olan aşk ve cinsellikle birlikte ideolojik formasyondan bağımsız her türlü estetik deneyimi tehlikeli bulmaktadır. Çünkü insanlar arasındaki en güçlü duygusal bağlardan olan aşk ile içinde hazzı, tutkuyu, romantik bağı barındıran cinsellik ile bedeninin bireysel zevk ölçüsünde inşa edilmesi iktidarın insan üzerindeki kontrol kaybına yol açan özgür tercihlerine bağlı duygu ve davranışlardır. Hal böyle tasavvur edildiğinde ham bir varoluş kaynağı olan bedensel güdü ve dürtüler, iktidar ilişkileri dolayımında bireyin kendi üzerinde kurduğu denetimle çifte katlanarak baskılanır, düzenlenir ve kontrol edilir. Bu gerçekleştiğinde, otoriter bir sistemin sistematik bir şekilde işleyişi de sağlanmış olur.

2. YÖNTEM

“1984” adlı roman referans alınarak “Totaliter Siyasal Yapılarda Güzellik, Aşk ve Cinsellik” üzerine yapılan bu çalışma, içerik analiz tekniği model alınarak yürütülmektedir. İçerik analizi kaleme alınmış her türlü metni analiz etmekte kullanılan bir tekniktir. İletişimden tarihe, sosyolojiden siyaset bilimine, eğitimden güzel sanatlara, psikolojiden ilahiyata kadar birçok alanda kullanılır. Ayrıca gazete metinleri, dergiler, tarihi belgeler, reklamlar, dini metinler, ders kitapları veya romanlar da içerik analiz tekniğinin nesnesi olabilirler. İncelenmeye tabi tutulan metnin türü ne olursa olsun atılacak ilk adım problemin saptanması ve çerçevesinin belirlenmesidir. Problemin belirlenmesi eserde yer alan bilgi kümelerinin sistematik olarak sınıflandırılmasına imkân tanır. Böylece araştırmacı için odağa alınacak temalar netlik kazanmış olur (Bal, 2013, ss. 179-180). Bu anlayış doğrultusunda çalışmamıza konu olan “1984” adlı eser, özellikle “güzellik, aşk ve cinsellik” teması çerçevesinde ele alınmaktadır. İçerik analizi metnin dokusuna sızan “aşk, cinsellik ve güzellik” temalarının romanda işgal ettiği yere ve öneme ilişkin düşüncelerin satır aralarından süzülerek bilincimize taşınmasının gerekliliğine binaen model alınan bir tekniktir. İçerik analizi ile tespit edilen temaların işlenmesi sürecinde kullanılacak kaynakların belirlenmesinde literatür taraması tekniği kullanılmaktadır.

3. RADİKAL BİR İNSAN VE TOPLUM MÜDENDİSLİĞİ OLARAK TOTALİTARİZM

Totalitarizm, tarihsel bir perspektifinden bakıldığında yakın zaman Batı siyasal düşüncesi içerisinde olgusal bir temsile karşılık olarak ilk defa faşist devleti tanımlamak için Mussolini ve Gentile tarafından 1920 yıllarında kullanılmıştır. Faşist Mussolini döneminin ideologlarından Gentile Giovanni’dan mülhem siyaset felsefesinin gündemine gelen totalitarizm, “kapsamlı, her şeyi kucaklayan, yayılmış devlet” anlamına gelir (Marshall, 1999, s. 761). Kavramın içeriği sonrasında E. Junger, Simon Weil, J. Maritian, G. Orwell, A. Gide gibi yazar, düşünür ve filozoflarca tartışıldı (Enegren, 2003, s. 909). Modern bir yönetim biçimi olan totalitarizm, Carl J. Friedrich-Zbigniew K. Brzezinski tarafından “insan varlığının tüm yönlerini kapsayan totalist bir ideoloji” olarak tanımlanır.

İnsanı bütün yönleriyle bir sistemin içerisine alıp kendi formasyonu ölçüsünde dönüştürmeyi hedefleyen totaliter devletler, askeri, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlar üzerinde tek oluşturma yetileriyle bütüncül bir yapı arz eder. Belirtilen yapıyı besleyen ana dinamiklerse aklın yerine inancı; sorgulama ve eleştiri yerine de irrasyonel düşünceleri içeren teşvikler olur. Bu ise demokrasiden “salt bir sapma”dır (Carl J. F.-Z. K. Brzezinski, 1965, akt. Roberts, 2021, s. 45).

İleri işleyim toplumunun bir örneği olarak çağdaş kapitalist ülkeleri niteleyen “Tek Boyutlu Toplum” nitelemesi de benzer düşüncelerin seyrini izler. Şöyle ki “Tek Boyutlu Toplum”, bireyselliğin bastırıldığı, libidinal enerjinin bir üretim çarkı haline getirilmesine yol açan süreçlerin sonucunda ortaya çıkan bir “özgürsüzlük” devletidir (Marcuse, 1990, ss. 40-44). Bu; robotlardan müteşekkil öznesiz, bireyselliğinden kopuk, teknik olarak kusursuz bir yapının mutlak bir körlükle buluşmasını niteler (Adorno, 2003, s. 61). Burada amaç tikel olan bireyi tümel olana yani bir yönetim halkasına zincirlemektir (Kristeva, 2012, s.146). Merkezi güç bunu, bireyi diğer insanlar arasında duygusal veya siyasi hiçbir bağ kuramayacak bir düzeyde atomize edip tam manasıyla bireyselleştirmek suretiyle nihayete erdirir (Akal, 2021, s. 276). Bireyler birbirinden ne kadar kopuk, özerk bireyselliklerden ayrık olursa devlet gücünü o nispette pekiştirir (Jung, 2013, s. 105). Bahse konu olan bireysellik, insanın özerkliğine, ahlaki veya estetik tercihlerde bulunabiliyor oluşuna vurgu yapmaz. Tam aksine onu bütün karşısında tekleştirerek suretiyle çaresiz ve aciz bir durumda bırakıp kendisine minnet duyacağı bir mahrumiyet ve mahkumiyete terk eder.

Bu yönüyle totalitarizm, bütün siyasal biçimleriyle modern devletin içinde yer alan bilkuvve yönetsel şiddetin bilfiil hale gelmiş biçimidir. Totaliter devletler Agamben’in siyaset felsefesinde iktidarın hayat tarzını ifade eden bios’un, çıplak ve sade yaşamın karşılığı olan zoé’ye el koyup biçimlendirmesiyle yönetsel şiddetlerini pratiğe dökerler. Bios’un şekillendirici gücünün çıktısı ‘Homo Sacer’, yani ‘Kutsal İnsan’dır. ‘Kutsal İnsan’, “siyasal hayata mutlak bir öldürme yetkisine terk edilmek suretiyle” alınır. Hatta bu vasfıyla kutsal bir nitelik kazanır. Böylece totaliter egemenlik, kendisine ait bu hayatı istediği gibi tasarruf edebilir. Bu yönüyle onun asıl yeri kamplar veya Sovyet infaz ve yargı odası olan gulaglardır. İronik bir tanımlama olan ‘Kutsal İnsan’ dokunulmaz ve devredilemez hakları olan biri değildir; tam aksine cinayet işlemeksizin öldürülebilir olan kişidir. ‘Kutsal İnsan’, yeri ve zamanı geldiğinde salt keyfi, hukuk dışı bir kararla gözden çıkarılabilen bütün vatandaşların potansiyel ortak noktasıdır (Agamben, 2017, ss.113-120). İnsanı hukuksal olarak bir ‘hak öznesi’ olmaktan çıkaran ‘Kutsal İnsan’ statüsü, totalitarizmde korku ve endişe ile iktidara istikrar kazandırmanın aracıdır.

Katı ve baskıcı, dinsel veya seküler, kökeni ve özü teokratik olan totalitarizmin (Atwood, 1990, akt. Berktaş, 2021, s. 284) bir bütün olarak şu özellikleriyle kavramsal çerçevesi çizilebilir: Tarihsel veya dinsel bir kültüre dayalı, aydınlanma değerlerine karşıt, eleştirel düşünceye, entelektüel duygu ve teşebbüslere güvensizlik, aksinin ihanet olarak görüldüğü bir düşünce etrafında koşulsuz bir uzlaşım beklentisi, çoğulculuk ve farklılıktan korkan özgüvensiz bir tavır, siyasal düş kırıklıklarından türeyen politik aşağılanmalara dayalı öfke, nefret ve kıskançlıktan beslenen simgesel sermayeye dayalı, yabancı düşmanı, komplolara teşne, yaşamda kalmayı hep ötekinin yokluğuna endekslemiş savaşçı bir ruh, tarihin varacağı yönü önceden kestirebilen kutsal, yanılmaz, söylediklerinden kuşku bile duyulmayacak egemen bir sınıf ve onun güdümünde bireysel iradeleri ortak, tek bir gövdede massedilmiş bir halk olarak hepsi birden totaliter siyasal yapının öne çıkan özellikleridir (Eco, 2019, ss. 41-47). Totalitarizmin belirtilen niteliklerin hepsini birden içermesi onu baskıcı bir yönetim biçimi olan tiranlıktan ayıran yönlerini gösterir.

Modern teknolojinin bütün imkânlarını seferber edebilen totaliter devletler, geçmiş zamanların tiranlarından farklı olarak terörü bir korkutma ve sindirme aracı olarak kullanmanın ötesine taşıyarak halkı topyekûn boyun eğdirilmiş bir kitle haline getirir. Totaliter rejimlerin, bir halkı boyunduruk altına alması da çoğunluğun rızası ile mümkündür. Rızanın üretilmesi ise aile, medya, din, eğitim gibi ideolojik aygıtlar ile istihbarat, mahkemeler, askeri güç gibi şiddet araçları üzerine kurulan tekelle gerçekleştirilir (Althusser, 2014, ss. 51-54, Arendt, 2009, s. 32). Bunun karşılığı olan hegemonya, bilim ve teknolojinin bütün imkanlarını seferber eden modern bir devleti gerektirdiği için totalitarizmi ihtiyatlı bir biçimde kullanmamız gerekir. Çünkü ideolojik ve baskı aygıtlarının bir merkez etrafında yoğunlaşması modern devletlere has bir olgudur (Arendt, 2018, s. 16). Sonuç olarak mutlak güç ve iktidar eliyle başarılan şey, geçmiş zamanlarda şahit olamadığımız bir derecede insanın bir sistem içerisinde yok edilmesidir.

4. BİR DİSTOPYA OLARAK “1984” ROMANINDA TOTALİTARİZMİN GÖRÜNÜMLERİ

George Orwell’in “1984”ü, ölümüne yakın bir zamanda yani 1949’da tamamladığı yıl; aydınlanmanın akılcılık, ilerleme, özgürlük, refah ve barış gibi geçmişte kalan, değişime direnç gösteren eski düzen olarak tabir edilen ‘Ancien Régime’ dönemiyle ilişkilendirilen değer dünyasıyla tamamıyla karşıt önerilerinin atom bombaları, meşhur Alman panzerleri, orta ve ağır makineli tüfekler, jet avcısı uçaklarıyla birlikte; bir tür sorgu odası ve infaz sistemi olan Sovyet gulagları ve Auswitch kampları gibi işkence ve ölüm mekanlarınca yok edildiği, iki büyük dünya savaşında milyonlarca insanın öldürüldüğü, insanlık tarihinin en korkunç olaylarının yer aldığı Hobsbawn’ın tanımla “aşırılikler çağı”nın (2014, ss. 57-64) birinci perdesinin tamamlandığı zamanlardı.

“1984”, -her ne kadar iki büyük dünya savaşının akabinde insan haklarını ve barışı teminat altına alan uluslararası anlaşma ve düzenlemeler yapılmış olsa da- totalitarizm ile liberal demokrasi arasındaki mesafenin tahmin ettiğimizden daha kısa olduğu uyarısıyla (Vincent, 2022, s. 185) bizleri tabiri caizse diken üstünde tutan nitelikte bir eserdir. Eser, bir nevi dehşetin gölgesini gösterip kendisi hakkında kaygılanmamızın haklı nedenlerini hatırlatır (Adorno, 2003, s. 28). Orwell, tarihe totaliter çağ olarak geçen dönemdeki siyasal gelişmelere bizzat tanıklık etmişse de ona asıl referans olan motif Sovyetlerdeki sosyalist devlet tecrübesiydi. İronik bir ütopya olan “1984”, iyi işlenmiş ebedi bir dil ve özgün bir anlatım ile totaliter siyasal yaşamın niteliğine dair evrensel ölçekte onay görmüş bir yapıttır. Daha doğrusu eserdeki kalıcılık ve özgünlük, içinde bulunduğumuz modern devletler ile onların mensupları arasındaki siyasal ilişkisinin totaliter bir yöne evrilebilme eğilimine dairdir. Dolayısıyla bahse konu olan eser ile gerçekliklerimiz arasında potansiyel bir yakınlık bulunmaktadır. Burada farkı yaratan tek unsur ise şiddetin niteliğinden ziyade derece farkına dayalı niceliktir. Halihazırda öyküdeki kan dondurucu bölümler, meramımızı anlatan açıklayıcı örnekleri içinde barındırır.

İktidarın kaba, hoyrat, her şeye kadir gücü karşısında romanın baş kahramanı Winston varis ülseri ve kötü beslenmekten muzdarip ince, çelimsiz, güçten düşmüş vücuduyla Büyük Birader’in hedefindeki ‘küçük insanlar’dan sadece birisidir. Tam adıyla Winston Smith; Ekonomi, Sevgi ile birlikte Okyanusya devletinin en büyük üçüncü bakanlığı olan dibi dehliz, üstü binlerce odadan oluşan, evine bir kilometre uzaklıkta olan Doğruluk Bakanlığı’nda yer alan arşiv dairesinde memur olarak çalışmaktadır. Doğruluk Bakanlığı, günümüzde hemen hemen her devlette farklı ad ve yapıda bulunan enformasyon başkanlığının muadili bir görevi üstlenmektedir. Bakanlık, haberlerin yanı sıra merkezi yönetimin ideolojisiyle uyumlu eğlence, eğitim ve güzel sanatlar ilgili manipülatif, baştan çıkarıcı yayınları hem içerik olarak üretmekte hem de onları dileği gibi kesip kırarak konjonktürel gelişmelere paralel olarak değiştirebilmektedir. Bu sayede partinin menfaatlerine uygun içerikler üretilerek halkın gerçekleri öğrenme hakkı elinden alınmış olmaktadır. Algı oyunları ile gerçeği ters yüz edebilen bakanlığın kendisi için belirlediği “doğrubak” sloganı ise belirlenen işleve uygun bir paradokstur. Yalan ve çarpıtmaların hiçbir eleştiri ve sorguya tabi tutulmaksızın onaylanıp gerçeğe dönüşmesinin tek yolu budur. Sevgi Bakanlığı ise, partinin şiddet araçlarını tek elde toplayan güvenlik birimidir. Yasaları ve düzeni koruma görevini üstlenen bakanlık, Sovyetlerdeki infaz ve sorgu odası olan gulagların tam bir karşılığıdır. Bakanlık, Okyanusya’daki hava gibi gri, kasvetli ve iç karartıcı bir yerdir. Burası sevgisizliği, acımasızlığı resmeden “penceresiz” görüntüsüyle tam bir şiddet tapınağıdır. Çünkü, Sevgi Bakanlığı sadece bir sorgu odası olmayıp muhaliflerin fiziksel ve psikolojik işkenceler yoluyla partinin istediği doğrultuda dönüştürüldüğü yerdir. Yani Julia’nın "Bunu yapamazlar," dedikten sonra "Yapamayacakları tek şey budur. Sana her şeyi söyletebilirler, ama buna inandıramazlar. İçine giremezler senin." (Orwell, 2006, s. 146) şeklinde düşünsel ilkelerin her ne şartta olursa olsun korunacağına dair umudunu boşa çıkarabilen bakanlıktır. Üçüncü diğer bakanlık olan Bolluk Bakanlığı ise, ekonomiden sorumlu bakanlıktır. Bolluk Bakanlığı, halkın üst yöneticilerinden farklı olarak yaşadığı sefalet ve eşitsizlikten sorumlu birimdir. Onun sloganı olan “bolbak” da ironik bir söylemden ibarettir.

Hikâyede yer alan kurumlardan olan Doğrubak, modern devletin dinsel organizasyonlar, medya, eğitim ve aile gibi halkın rızasını kazanmaya dönük ideolojik aygıtlarını bünyesinde toplayan ana örgüttür. Doğrubak’ın işlevinin sistemli bir şekilde getirebilmesi şiddet araçlarının tek elde toplanmasına bağlıdır. Bu anlamıyla Sevgi Bakanlığı ordu, polis, mahkemeler ve hapisaneler gibi bütün şiddet araçlarının partinin tekeline verildiği üst bir kurumdur. Egemen ideoloji her iki aygıt eliyle içine aldığı bireyi kendisine tabi kılarak öznelendirir. Burada kastedilen “özne” felsefi, siyasal veya düşünsel olarak varoluş koşullarını bizzat insanın özerk bir varlık olarak kendisinin belirleyebildiği anlamda değildir. Bahse konu olan “özne”, ideoloji eliyle üretilen kitle insanıdır. Heidegger’in terminolojisiyle ‘das man’dır. Egemen ideoloji “bireylerin içinden öznelere ‘toplar’ ya da bireyleri öznelere ‘dönüştürür’ bunu da çağırma (interpellation) denilen son derece kesin bir işlem yoluyla gerçekleştir”erek onları kendisine tabi kılar (Althusser, 2014, s. 81). İnsan ideolojik bir varlıksa, yani dünyaya gelmeden önce ‘özne’ ise de totaliter yönetimlerde “öznelleştirme” süreci çok şedit bir şekilde işlemektedir. Bu tabi kılma işlemi o kadar sistemli bir şekilde işler ve sonuç verir ki “herkesin kışına bir inzibat yapıştırmaya gerek kalmadan” bireyler arzu edilen yönde eyler kılınır (Althusser, 2014, s. 106). Okyanusya’da devlet, bireyi toptan dönüştürebilme gücünü ifade eden ‘öznelleştirme’yi hukuku kuran şiddetle bağlaşıklık, onu içeriksel olarak gerektiren Benjamin’in politik felsefesindeki kavramsallaştırmasıyla ‘mitik şiddet’ten devşirir. ‘Mitik şiddet’, hukuku kuran asli öz olup siyasal iktidarla bağdaşık. Benjamin’e göre mitik şiddet, hukuk kurucudur (Benjamin, 2010, akt. Ertuğrul, 2017, s. 131). Başka bir deyişle mitik şiddet, “yasayı yaratır (düzen kurar), yükümlülük getirir ve tehditkardır; yasanın dayandığı ve desteklediği şiddet biçimidir.” (Demirtaş, 2018, s. 104). ‘Mitik şiddet’, egemenliğin ontolojik yapısıyla doğrudan bağlantılı olup onun tüm edimlerine meşruluk kazandırır.

İktidarın iktidar, gücün güç için istendiği Okyanusya’da egemen “olağanüstü hale karar veren”dir. Hukuku hiçe sayan, salt keyfi kararlar alan egemen için hukuksal olanla olmayan arasındaki sınır belirsizdir (Demirtaş, 2018, ss. 108-109). Belirsizliğin kaynağında egemenin ‘buyurma’ yetkesindeki özsel mutlaklık ve meşruiyet vardır. O, kanuni yetkenin ‘de facto’ (hukukî olarak) veya ‘de jure’ (fiili olarak) kullanımına bakılmaksızın her daim düzeni kuran tarafıyla yasanın bizzat yapıcısı ve karar vericisidir. Winston’ın “Yasa diye bir şey kalmadığı için yasaya aykırılık da yoktur.” çıkarımı egemenin bahsi geçen niteliğine dairdir. Çünkü egemen, anayasayı askıya almaya

hiçbir merciye sormaksızın veya hesap vermeksizin karar verendir. Öyle ki egemen, kendisini bütün normatif bağlardan azade kılarak mutlak hale gelir. Kaos ve kargaşanın ne olduğunu saptayan, ona nasıl bir ‘düzen’ ve ‘nizam’ verileceğine karar veren egemen için aslanan böyle bir yetkeyi kullanabilme salahiyetidir. Okyanusya’da parti, hukuku bizzat kendini koruma hakkına dayandırdığı içindir ki hukuk burada olumsal ve durumsaldır (Schmitt, 2016, s.13-20). Nihayetinde buyurma yetisi olarak ‘karar’, hukuki normlardan ayrılarak tam bir özerklik kazanmış olur.

Egemenliğin öznesi olan totaliter devletin özünü anayasal yönetimlerden farklı olarak terör teşkil eder. Winston’ın da sık sık dile getirdiği gibi ülkeye hâkim olan korku, acımasızlık ve nefretin kaynağında yine bu terör yer almaktadır (Arendt, 2014, s. 467). “İnsan özgürlüğünün radikal yadsınması” olan totalitarizmdeki terör, bütün insanları tek bir türün içerisine almaya dönük girişimlerin sonucudur (Arendt, 2014, s. 462). Bu ise Doğruluk Bakanlığı’nın iletişim araçları üzerinde kurduğu tekel ve onları nasıl ve ne şekilde kullanacağına dair motivasyonlarıyla yakından ilgilidir. Doğruluk Bakanlığı nezdinde bütün totaliter ideolojiler, iktidarlarına siyasi istikrar kazandırma adına gerçekleri ters yüz ederler. Dolayısıyla totalitarizm, bir yerde yalan ve çarpıtmaların tarihidir. Totalitarizmdeki yalan ve çarpıtmalar, ‘mitsel hakikat’ türünde olup özünü Nazilerin propaganda bakanı olan Gobbels’in tarif ettiği gibi basitlik ve tekrardan oluşur. “Gerçek ile hayal (yani deneyimin gerçekliği) ve doğru ve düşünce standartları arasında ayırımın artık mevcut olmadığı” (Arendt, 1959, akt. Finchelstein, 2021, s. 30) faşist öğretiler hayal ürünü olup doğrulanmaları -hikayedeki gibi geçmiş ve bugün sürekli tahakküm altında olduğu için mümkün değildir. Gerçeklik siyasi menfaatlere göre sürekli güncelleştiği için faşist düşünceler olgusal dünyaya aykırı safatalardır. Haliyle onların zihni dünyasında bütün imkanlar aynı anda olanaklı olabilmektedir (Arendt, 2021b, s. 71-Finchelstein, 2021, ss. 31-40). Gerçeklikle birlikte çelişkilerin yok edildiği bu evrede “iki kere iki dörtte edebilir, beşte...”

Totaliter siyasi yapıların temel taşı olan bağınaz, değişime kapalı, ideolojik değerlere kas katı bağlılık gösteren bir insanın varlığı; gerçeğin siyasal gücün uşağı olması (Adorno, 2003, 61) ve insanların saf, berrak ve açık düşüncelerini sağlayan bilişsel yetilerinin ortadan kaldırılmasıyla mümkündür (Orwell, 2021, s. 18). Totaliter evren, aklın dumura uğratıldığı yerdir. Aklın bu yönüyle araçsallaştırılması totaliter evrenin en önemli merhalesidir. Aydınlanma düşüncesinde kutsal bir nitelik kazanmaya başlayan aklın pragmatik ve öznel kaygılar ölçüsünde araçsallaştırılması totaliter şiddetin kaynağındaki membadır. Çünkü aklın araçsallaştırılması demek insan edimlerine kaynaklık eden değerlerin matematiksel bir hesaba tutulması demektir. Araçsal aklın prizmasında her şey bir muhasebe ve mukayese meselesi olduğu için hakkaniyetin ilkesi öznel ve göreceli bir hal kazanır. Böylelikle adalet, özgürlük, eşitlik gibi insan doğasında apriori (deney öncesi) bulunan ahlaki özler, öznel akıl açısından kendi başına iyi olmaktan çıkarak siyasal menfaatlere göre kullanılabilir bir aparat haline gelir. Bir şeyin değerinin başka bir şey için ‘iyi’ hale gelmesini ifade eden durum, nesnel aklın çapının araçsal aklın aleyhine düşmesinin sonucudur. Hal böyle tasavvur edilince “bir siyasal sistemi diğerinden nitelik olarak ‘daha’ ile ifade edebilecek bir sıfat” bulmak da zorlaşır. Böylece zulüm, baskı ve işkenceyi içine alan salt despotizm tek başına kötü olmaktan çıkıp meşru bir yönetim biçimine dönüşür. Bu sayede sistem, insan ve doğa üzerine sorgusuz sualsiz bir denetim kurur (Horkheimer, ss. 65-77). Romanda otoriter ve diktatoryal bir yönetime ulaşmak için kullanılan etkili ve maliyeti düşük bütün yöntemler araçsal aklın gereğidir. Örneğin Okyanusya Devleti’nde yönetimin iktidarı, halkın iyiliğini gözetmekten ziyade diktatörlüğü kurmak ve sürdürmek için kullandığını gösteren tespitler araçsal aklın sonucudur (Orwell, 2006, s. 228). Burada kara propaganda yoluyla özgürlük, eşitlik, adalet, dayanışma gibi insani değerler; asli, yani nesnel anlamlarından kopartılarak kaba, baskıcı, nobran bir siyasal sistemin hizmetine amade kılınan gölge fenomenler haline getirilmektedir. Okyanusya’daki yönetim; nesnel, tümel ve evrensel olan bu değerleri halkın iyiliğine uygun bir kriter olarak belirlediği yalanı üzerine iktidarını pekiştirmektedir.

Parti ve ona bağlı bu üç bakanlığın koordinasyon içerisinde çalışabilmesi ise hem teknik hem de ideolojik olarak bazı şartların karşılanmasıyla olanaklıdır. Bunlardan en önemlisi bireyin yalnızlığına dahi tahammül edemeyen iktidarın gözetleme pratiğidir. İktidarın güvenlik kaygısına karşılık gelen gözetim, öykünün ana temalarından birini oluşturur. Örneğin, romanın giriş kısmı, kurguya konu olan Okyanusya Devleti’nin gözetleme mantığının nereye kadar uzanabileceğine dair şu uyarının tüyler ürperten şiddetiyle açılır: “BÜYÜK BİRADERİN GÖZÜ SENDE”. İktidarın denetleme ve kontrol etme işlevini en iyi yerine getiren aygıtta hem kamusal alanlara hem de bir odadan ibaret küçük evlerin oturma odalarına yerleştirilen seslerini kısabildiğiniz ama hiçbir şekilde kapatmadığınız, bir merkez aygıt tarafından yönetilen Teleekranlar yerine getirir. Teleekran faşizmin tek taraflı, sesin anonim olduğu, ilahi ve mistik bir iletişim aracı olan radyo gibi haberleri halka duyurma görevini de yerine getirmektedir. Teleekran Bentham’ın bir disiplin kurumu olan hapishanelerden yola çıkarak bir denetim toplumu oluşturmaya dönük panoptikon mimariyi andırır. Tam da Bentham’ın tasarladığı gibi bu ekran da hem gözetilenin hem de gözetleyenin birden gözetlenebildiği bir kontrol mekaniğidir (Foucault, 2006, ss. 295-296). Öyle ki onun karşısında bakışlarınızdan tutun jest ve mimiklerinize kadar her şeyinizi kontrol etmek durumunda kalırsınız. Ayrıca yönetim, mensuplarını gözetlemek, kontrol etmek ve denetlemenin dışında onları bir iman neferi haline getirecek dinsel ritüelleri andıran ayinler yoluyla gözetimin maliyetini düşürmektedir.

Okyanusya’da bu, ülkenin gizemli muhalif lideri Goldstein’e ve savaş halinde oldukları Avrasya ve Doğu Asya’ya yönelik nefretlerini hem duygusal bir coşkunlukla dile getirdikleri hem de ideolojik olarak partiye ne kadar bağlı olduklarını her sabah aynı saatte tekrarlanan, dinsel bir ritüel şeklinde gerçekleştirilen “iki dakikalık nefret izlenceleri” ile gerçekleştirilir. Bir algı ve duygu yönetimi olan bu törenler, çılgınlık düzeyine vardığında kitlesel bir histeri yaratarak bırakın farklı bir şekilde düşünmeyi etkisine aldığı kişileri “bir elektrik akımı gibi, korkunç bir nefret ve kin taşkınlığı, öldürme, işkence etme, yüzleri balyozlarla parçalama arzusuyla doldurarak”, “onları istekleri dışında, yüzleri buruşmuş, bağırıp çağıran deliler haline” (Orwell, 2006, s. 20) getirir. Nefret seanslarında parti üyeleri akıllarını kullanamayan, ahlaki normları umursamayan, vahşet ve katliamlara varan eğilimler sergileyen hayvani kalabalıklar haline gelirler (Le Bon, 1999, ss. 12-18). ‘Mistik Katılım’ gerektiren izlencenin büyüü havası bireyi o kadar derinden etkiler ki kişi adeta “özdeşliğin genel akıntısına” kapılmaktan kendini alıkoyamaz. Tıpkı Winston’ın eleştirel bir mesafede durmasına rağmen bu nefret ayinlerinde “bilinçdışı ilişki ağına yakalanması” gibi ... (Jung, 2013b, s. 58). Bireylerin eleştirel, sorgulayıcı ve rasyonel düşünme kabiliyetlerini yok etmeye dönük çalışmalara kalıcılık kazandıran asıl husus ise dil ve düşüncenin kavram üretme kapasitesini en aza indirmeye yönelik sözlük çalışmalarıdır.

Okyanusya’nın hem resmi dili hem de yönetim ilkelerinden olan Yenikonuş’a son halini verecek olan ekipte yer alan Syme’nin Winston’a büyük bir şevk ve istekle söylediği şu ifadeler dilin düşünme sınırlarını daraltmaya ve nihayetinde farklı hiçbir düşünceye izin vermeyecek bir kapana dönüştürülmesindeki niyeti gözler önüne sermektedir:

On birinci baskı değişmez baskı olacak,’ dedi. ‘Sözlüğe en son biçimini veriyoruz; kimsenin ondan başkasını konuşmayacağı zaman alacağı biçimi. İş bittiğinde senin gibi kişiler bir dili yeni baştan öğrenmek zorunda kalacaklar. Sizler, görevimizin yeni sözcükler bulup çıkarmak olduğunu düşünüyorsunuz, ama ilgisi yok! Bizler sözcükleri parçalıyoruz, her gün yüzlercesini. Dili kuşa çeviriyoruz. On birinci baskı 2050 yılından önce modası geçecek bir tek sözcük içermeyecek. (Orwell, 2006, s. 50)

Yenikonuş’un, düşünce suçunu imkânsız kılması bir ‘düşünme’ ilkesi olan çiftedüşünle birlikte mümkündür. Çiftedüşün, partinin siyasal hedef ve programlarını akıl dışı dil oyunlarıyla kabul ettirmeye dönük linguistik bir taktiktir. Örneğin çiftedüşün ile “Savaş barıştır.,” “Bilgisizlik kuvvettir.,” “Cehalet mutluluktur.,” “Özgürlük köleliktir.” gibi paradoksal ve akıl karıştırıcı safsatalar kolayca ikna edici bir güç kazanır. Partinin bu işlemlerle inandırıcılığını artırması akla eleştirel niteliğini kazandıran diyalektik düşünmeyi ortadan kaldırmaktan kaynaklanır. Çünkü diyalektik düşünme, bir tezi anti teziyle birlikte değerlendirmeye dayalı rasyonel bir akıl çıkarma yöntemidir. Beri taraftan çiftedüşün felsefi veya siyasal bir kavramın ana ve yan anlamlarıyla birlikte temsil kabiliyetlerini kaybedecek bir düzeye getirilmesini de hedefler. Niceliksel bir kavram olan eşitliğin bir arada düşünüldüğü siyasal veya ekonomik eşitlikten bağlarının zamanla koparılması gibi... Daha açık ve net olarak sözlük çalışmalarındaki amaç, partinin tez canlı ve çalışkan personeli olan Syme tarafından şöyle dile getirilir:

Yenikonuş’un tüm amacının, düşünme sınırlarını daraltmak olduğunu görmüyor musun? Sonunda düşünce suçunu olanaksızlaştıracağız, çünkü en sonunda, onu anlatacak sözcükler kalmayacak. Gerek duyulan her kavram tüm eşdeğer sözcüklerinden sıyrılarak, anlamı kemikleştirilmiş tek bir sözcükle anlatılacak. Şimdiden on birinci baskıda bu noktaya, az çok ulaştık, ama bu işlem, sen, ben öldükten çok sonra da sürecek. Sözcük sayısı her yıl biraz daha azalacak ve bilincin alanı her yıl biraz daha daralacak. Şimdi bile, düşünce suçu işlemek için ne bir neden ne bir özür var. Tüm iş, kendini biçimlendirmek ve gerçeği denetleyebilmek. Ama sonunda, buna da gerek kalmayacak. Dil yetkinliğe ulaştığı zaman devrim tamamlanmış olacak. (Orwell, 2006, s. 52)

Romanda beklenen devrimin gerçekte vuku bulmuş hali, bir Nazi subayı olan Adolf Eichmann’ın Kudüs’te süren duruşmalarda kullandığı dilin niteliğinde görünür olur. Eichmann’ın savunmasındaki dili ve düşünme biçimi basit, sıg ve mekaniktir. Başka bir deyişle makineye yüklenen düşüncelerin düğmeye basınca tekrar edişine benzer. Savunmaya bizzat tanıklık eden Arendt’e göre Eichmann’ın içinde bir insan değil de “değiştirilmesi kesinlikle imkânsız bir mekanizma” vardı (2021a, s. 61). Eichmann’ın zihninin arka planında belirli direktif ve komutlarla oluşturulmuş dil, içinde insan dilinin özgürlüğe açılan yaratıcı kavramlarını barındırmaktan uzaktır. Haliyle bu dil, “iyiyi kötüden, güzeli çirkinden ayırarak”, düşünsel güçten mahrum olduğu içindir ki baskıya direnç gösteremez (Berkday, 2021, 292; Arendt, 1976, akt. Cole, 2023, s. 240). İnsanların basmakalıp, dogmatik düşüncelerin etkisi altında kalmadan, her türlü zorlamadan bağımsız bir şekilde düşünebilme kapasitesinin mekanik bir dil eliyle ortadan kaldırılması sonucunda yönetime kalan tek şey mutlak iktidar ve güçtür. Winston’ın ‘Kafatasızın içindeki birkaç santimetre küp dışında, hiçbir şey size ait’ (Orwell, 200, s. 31) şeklindeki saptaması, bu sürecin en muhkem tespitidir.

5. “1984” ROMANINDA BİR DİRENİŞ ARACI OLARAK GÜZELLİK, AŞK VE CİNSELLİK

Orwell’in siyasal düşünceler tarihine edebi açıdan önemli bir katkısı olan “1984”, hem totaliter bir yönetimin sac ayaklarını ortaya çıkarması, hem de ona yönelik direniş noktalarını göstermesi açısından ironik bir ütopya örneğidir. Roman boyunca seçilen metafor ve temalar; iktidarın kurulduğu -yani bireyin öznelleştirilerek

nesnelleştirildiği- yerden al aşağı edilmesi sürecini dolaylı bir biçimde işler. Çünkü hikâye, insani değerlerden müteşekkil bir dünyayı kurmanın yollarını siyasal içeriklerinden bağımsız düşünemeyeceğimiz insani duygu, tutku, haz ve estetik deneyimlerle ilişkilendirir. Burada nefretin yerine aşk ve sevgi, siyasal bağına bağlı iffet yerine romantik arzu ve cinsellik, çirkinlik yerine güzellik yeni bir dünyayı inşa etmenin devrimci araçlarıdır. Başka bir anlatımla özgür bir dünya doğrultusunda merkezi iktidara karşı yürütülen savaşta dizginsiz arzular, bastırılmamış haz ve tutkular, benliği dönüştüren güzelleşme pratikleri ve aşk, sevgi gibi insani duygular temel direniş güçleridir.

Winston'un Teleekran'ın kadrajından uzak, odasının bir köşesinde tuttuğu günlüklerinde korku, nefret ve acı ile yaratılan korku ikliminin içten, güven esasına dayalı anlamlı ilişkilere nasıl zarar verdiğini kendi deneyimleri üzerinden anlattığı sahne, iktidar ile bu atmosfer arasındaki yakın ilişkiyi gözler önüne serer. Günlüklerini kaleme almaya başladığı ilk günlerde katıldığı 'nefret izlenceleri'nin birinde kapıldığı histerik ruh halinin etkisiyle yanı başında gördüğü genç, esmer ve güzel kıza karşı beslediği aşağıdaki gibi şiddet içerikli ifadeler, nefretin siyasal bir denetim aracı olarak nasıl da yaygınlaştığına iyi bir örnektir:

Winston, kâbustan kurtulmak üzere sert bir hareketle, başını yastıktan kaldıran bir insanın çabasıyla, ekrandaki yüze olan nefretini esmer kıza yöneltmeyi başardı. Capcanlı, şahane sanrılar dolaştı kafasında. Onu bir copla döve döve öldürecek. Çırılçıplak bir kazığa bağlayacak, Aziz Sebastian gibi, oklarla delik deşik edecekti. İrzina geçecek, zevkin doruğunda da boğazını kesecekti. Ondandır nefret ettiğini, şimdi her zamankinden daha iyi anlıyordu. Genç, güzel ve cinsiyetsiz olduğu, onunla yatmak istediği ve bunu hiçbir zaman gerçekleştiremeyeceği, o gel bana sarıl diyen davetkâr incecik belinde, iffetin saldırgan imgesi, o iğrenç kırmızı kemer olduğu için nefret ediyordu ondan. (Orwell, 2006, s. 21)

Bulaşıcı bir hastalık gibi toplumsal bünyeye yayılan nefret ve acımasızlık yönetimin insanları kontrol etmelerini, denetlemelerini sağlayan duygusal araçlarından biridir. Duygusuzluk ve hissizlik başka insanların yaşadığı acı ve mağduriyetlere ilgisiz ve kayıtsız kalmaya neden olduğu için gerekli görülen psikolojik hastalıklardır. Öykü derinleştikçe aksi duygu ve edimlerin özellikle de aşk ve sevginin parti açısından neden tehlikeli olduğu daha bir netlik kazanmaktadır. Çünkü içten, anlamlı bütün bağlar, Okyanusya'da insanları ortak bir duygu ve düşünce etrafında kenetleyip iktidara karşı kıskırtabilirdi. Toplumdaki farklı kesimler sevgi, güven, samimiyet ve aşkın çekiminde bir araya gelerek iktidar karşıtlığında özgürleşme siyasetinin öznesi olabilirdi. Bu endişe üzerine parti, muhalif hareketleri başlamadan yok etmenin kısa yolunu insanlar arasında nefret ve korku tohumlarını ekmekte bulmaktaydı.

Toplumsal büneyi kat eden nefretin ardındaki itici güç cinsel edimleri yasaklayan veya ona yol açabilen duyguları önlemeye dönük katı ahlaki kuralları içeren siyasal bağına bağlıdır. Okyanusya'da nefreti dalga dalga körükleyen siyasal taassup ve hoşgörüsüzlük partinin gençlik kollarından biri olan Anti-Seks Örgütü'nde yer alan kadınların bellerine doladıkları "iffetin siyasal imgesi" olan kırmızı kuşakla sembolize edilir. Anti-Seks Örgütü, partinin hem "kadınlarla erkeklerin arasında, sonradan denetleyemeyeceği bağların oluşmasını önleme"kle hem de "cinsel ilişkiden zevki kaldırma"kla görevli gençlik teşkilatıdır. Parti nezdinde ister evlilikte, isterse evlilik dışında olsun hazza dayalı cinsel ilişki kabul edilemezdir (Orwell, 2006, s. 63). Bu amaç doğrultusunda örgüt, çocukluktan başlayarak bekareti özendirilmektedir. Aile ise duygusal bir bağ kurmaksızın, sadece partinin hizmetine verilecek çocuklar üretmeye dönük bir kurum olarak tasarlanmaktadır. Her türlü cinsel birleşme tiksindirici, mide bulandıran bir işlem olarak telakki edilmektedir. Eğer bir gün teknolojik ve bilimsel gelişmeler istenilen seviyeye getirilebilirse çocuklar yapay dölleme yoluyla dünyaya getirilecektir. Parti alt örgütleriyle birlikte devletin hem ideolojik hem de baskı araçlarını kullanarak cinsel içgüdülerin önüne geçmeye çalışmaktadır. Hatta Winston'un eşiyle olan ilişkisi de bu aklın doğrultusunda gerçekleşmiş olmalı ki eski eşi Katherine'ya her dokunduğunda taş kesilmiş birine dönüşmektedir. Katherine aşkla, muhabbetle birliktelik kurulmayan boş, aptal ve kafasız bir kişidir. Bu zoraki, istem ve gönül dışı evlilikte de çok sürmemiştir. Eksikliği hissedilen 'aşk' tam bu bağlamda siyasal bir nitelik edinir.

"1984" özelinde bütün totaliter sistemler aile, akrabalık, arkadaşlık ve dostluk gibi bütün ilişki formlarında yer alan karşılıklı muhabbet, sevgi ve güvene dayalı bağları yok edip yerlerine nefreti, acımasızlığı, öfkeyi ve şüpheli koyar. Burada amaç, siyasal denetimi kolaylaştırmaktır. Bunun aksine sevginin Yunanca karşılıklarından biri olan "eros" yani tutkulu aşk, totaliter nefretin dışlayıcı, ötekileştirici, ayrıştırıcı vasıflarına karşıt, farklılıkları koruyan, gözeten ve bir araya getiren sevgi biçimidir. İçtenlikli yakınlığa vesile olan aşk, ahlakın taklidi olmayan, içten gelişen ve bağ kuran bir edimdir. Kant'ın ifadesiyle ahlaki zorlamayı içermeyen bir sevgidir (Sponville, 2019, ss. 23-46). Adaletsiz diktatör devletin uyguladığı şiddete ve teröre göğüs gerebilmek için özgür toplumun böyle bir sevgi ilkesine ihtiyacı vardır. Çünkü "sevginin bittiği yerde güç savaşları, şiddet ve terör başlar." (Jung, 2013a, s. 107). Bu bakımdan Julia ve Winston arasındaki tutkulu aşk, bir salgın gibi toplumsal bünyeye sirayet nefret, şiddet ve terörün panzehiri olup özgür ve sağlıklı bir toplumun duygusal umududur.

Winston ile Julia'nın ilk görüşmelerinde, Julia'nın aşk ve onun özgürleştirici potansiyeli hakkında sarf ettiği şu sözlerde: "Aşk yaparken enerji harcıyorsun, sonra kendini huzurlu hissediyorsun ve her şey sana vız geliyor." (Orwell, 2006, s. 119) geçen 'aşk', yakınlaşma ve hoşlanma duygularıyla birlikte insanların kendi ruhsal

dünyasında ürettiği enerjinin karşılıklı olarak birbirine aktarılmasının vasıtasıdır. Bu ise tehlikeli ve zorlu bir süreçten geçen ikiliye cesaret veren bir duygudur. Örneğin Julia'nın taze aşkında "gem vurulmayan enerji akışı"yla "kendini sonsuz kuvvetli, dağları devirebilecek ve tüm dünyayı kucaklayabilecek gibi" hissetmeye başlaması siyasal özgürlüğün koşuludur. Onun aşkıdan doğan enerji, iktidara karşı yürütülecek mücadelenin devrimci gücüdür (Schmid, 2020, s. 44). Romanda aşk ve sevginin birleştirici gücünün, siyasal baskıyı ortadan kaldıracak sinerjik bir kaynak olduğu şu satırların arasında görünür olmaktadır:

İşte kendini böyle hissetmene dayanamıyorlar. Her zaman enerjiyle dolup taşmanı istiyorlar. Tüm geçit törenleri, tüm bağırıp çağırmlar, bayrak sallamalar hep kokuşmuş cinsellik. Mutlu olsan, Büyük Birader, Üç Yıllık Kalkınma Planlan, İki Dakikalık Nefret ve öteki saçmalıklar için coşkulanmana gerek kalır mı? (Orwell, 2006, s. 119)

Benzer izleklere hemen hemen tüm distopik eserlerde rastlamak mümkündür. Bir örnek kabilinden "1984" gibi distopik bir tür olan "Damızlık Kızın Öyküsü" adlı eserin geçtiği teokratik totaliter devlet olan Gilead ülkesinde de cinsel ilişki çocuk üretmekten ibaret bir edimdir. Öykünün kahramanı olan Offred, sistematik şiddete maruz kaldığı için ülkeden kaçmak üzereyken yakalanıp Komutan Waterford nezdinde siyasal düzene çocuk doğurmak maksadıyla damızlık bir kız olarak hizmet etmek zorunda bırakılır. Offred tıpkı diğer damızlık kızlar gibi adını onu sahiplenen erkeğin adından alan kimliksizleştirilmiş, hafızasızlaştırılmış, duyguları bastırılmış silik bir kişiliktir. Onun tek görevi, hizmetkarı olduğu evin rutin alışveriş işlerini yapmak ve evin erkeğiyle haz almaksızın üreme amaçlı cinsel ilişkiye girmektir (Atwood, 2021, ss. 19-21). Gilead'da cinsel aktivite, ırk ıslahını hedefleyen öjenik bir amaca bağlanmıştır (Berktaş, 2021, s. 287). Öyküde cinsellik, aşk ve güzellik Orta Çağ Hristiyan düşüncesinde yer alan bakış açısını olduğu gibi takip eder. Dinsel kabullerle senkronize olan Gilead, Hristiyan azizlerin düşünceleriyle paralel yasalar ile kurumsallaşan teokratik bir devlettir. Örneğin, Aziz Jerome'nin cinsel cazibeye karşı verdiği mücadele, bekareti savunmasıyla tutarlı münzevi hayatı, evliliği zinaya yeğ tutan düşünceleri Gilead'ın ideolojik arka planını oluşturur. Buna göre haz, meşru bir birleşme biçimi olan evlilikte bile hatalı, yanlış ve aykırı bir hoşnutluk duygusudur. Eşler arasında haz esasına dayalı olmadan üremek, Corbin'in ifadesiyle "günahsız gebelik" (2011, s. 43) ideal bir evliliğin amacıdır (Foucault, 2007, s. 448; Steans, 2016, s. 103). Kadını salt doğurma göreviyle yükümlü kılan Gilead'ın yönetsel perspektifinde, Offred'in bedeni, kendisine ait olmayan organik bir aparatır. Ulusun hizmetine amade kılınmış bedeni Offred açısından utanç verici, ahlak dışı bir şeydir (Berktaş, 2021, s. 286; Atwood, 2021, s. 94). Burada ahlak dışı olan, bedenden ziyade onun içinde duygu, his, tutku ve arzularıyla müteşekkil bir ruhun eksikliğidir. Julia ile Winston'ın cinsellik, güzellik, aşk ve tüm biçimleriyle duygusal birlikteliklerin özgürleştirici gücünü fark etmesine benzer olarak Offred'in kendisini "iki bacaklı bir rahim" olmaktan çıkararak, ona eskisi gibi insanlığı kazandıran şeyin romantik ve erotik bir ambiyasın eşliğinde beliren "şehvetli bir duygu" olduğunu, bunu da "özgürlüğün göz kırpması" olarak tanımlamasından anlayabiliriz (Atwood, 2021, s. 183). Kadın bedenini bir "kulukça makinesi" olarak tasarlayan Okyanusya ve Gilead'daki öjenik çalışmalar; modern devletin özünde yer alan biyosiyasetin gereklerini yansıtmaları açısından ufuk açıcıdır. Bu ise insanın nesneleştirilmesinin en tabii sonucudur.

Totaliter iktidar varlığını zor, baskı, şiddet ve manipülasyonla gösteriyor olsa da aynı zamanda bireyin kendi ile kuracağı ilişkide kendisinin kabul edip tabi olacağı ahlaki söylemleri kabul etmeye sınırsız ve kurnazca "zorlanır" (Foucault, 2007, s. 489). Bir normalleştirme pratiği olan bu işlem, aileden başlayarak hapishane, akıl hastanesi, okul gibi total kurumlarda beden üzerinden işletilen disiplinler iktidarla mümkün kılınır. Hastanede doktor, klinikte psikiyatrist, okulda öğretmen, evde ebeveyn, mahkemede yargıç, hapishanede gardiyan gibi "ruh ortopedistleri" veya "ruh mühendisleri", bireyin kendi bedeni üzerinde kuracağı deneyimlerin öznesi kılar. Düşünce ve davranışların terbiye edildiği normalleştirme mekanlarında gerçekleştiren "öznelleştirme" deneyiminde amaç bireyi uysal, üretken ve itaatkâr kılmaktır. "Bireyi kendisine bağlayan ve bu şekilde diğerlerine tabi kılan" normalleştirme pratikleri bir yerde bedensel hazların yaratacağı keyif ve mutluluğun kontrol dışına çıkıp karşı bir siyasal eyleme dönüşebilme tehlikesine karşı bir tedbirdir. Bu bakımdan bütün totaliter düzenler, "bireyin etik bir özne olarak biçimlenmesi" konusunda "kuşkulama, kendi kendini suçlama, arzularla mücadele, feragat, tinsel çalışma vb." (Foucault, 2007, ss. 165-166) gibi araçları beden üzerinde işletirler. Romanda Julia ile Winston'ın saflığın ve iffete dayalı ahlaki erdemlerin, totaliter baskının kullanışlı bir aracı olmasına yönelik düşünceleri, benzer bir akıl yürütmenin sonucu gibi görünmektedir. Bu bakış açısı bedenin kontrolden hareketle statikoyu korumaya hizmet eden siyasal niyeti deşifre eder. Çünkü Okyanusya da olduğu gibi bütün totaliter yönetimler, bireyi bir yerde kendi düşmanı kılacak bir düzeni icra ederler. Haliyle haz ilkesine bağlı cinsellik ile romantik bir tutku olan aşk bireyi başkaldıran birine dönüştüreceği için kontrol altında tutulur.

Haliyle partinin çekindiği en temel insani duygunun "aşk" olması, bir tesadüf değildir. Okyanusya'da, İngiltere'de dinsel yobazlık ve cinsel konularda katı bir yönetimi icra eden Victorya devrinde olduğu gibi "Erkenden başlayan özenli bir hazırlık dönemiyle, oyunlarla, soğuk su duşlarıyla, okulda, Casusluk Örgütünde, Gençlik Örgütünde kafalarına işlenen saçmalarla, konferanslarla, geçit törenleriyle, sloganlarla, askeri müzikle tüm doğal duygular içlerinden sökülüp atmakla (Orwell, 2006, s. 65) bırakın bir aşkı yaşamayı, onu düşlemek bile imkânsız kılınır. Örgüt üyelerini böylesi bir ideolojik formasyon ve eğitimden geçiren partinin varmak istediği asıl nokta; ideal

düzen adına tek tip insan modeli yaratmaktır. Okyanusya'da siyasal aidiyet ve bağlılığın karşılığı olan 'yoldaşlık' ilişkisi tam bu model gereğince kadın ve erkeği cinsiyetlerinden arındırıp cinsiyetsiz kılmaktadır. Bir dava etrafında kenetlenmenin, onun gereklerini emir-komuta zinciri içerisinde en doğru şekilde yapabilmenin koşulu, onları duygusal bağlardan azade 'yoldaş' kılabilmektir. Yoldaşlığa dayalı birliktelik; aşk, sevgi, muhabbet gibi içten bağlılığı sağlayacak duygusal ilişkilerin örgüt veya partinin hiyerarşik yapısına zarar vermesini engellemeye dönük bir ilişki formudur. Bireysel farklılıkların aynı bütünde yok olarak var olduğu bu ilişki biçiminde tüm insanlar bir hiç haline gelerek "fuzuli kişilikler" olur (Arendt, 2018, s. 250). Bireysel ve özerk varoluşun silikleşmesini ifade eden 'fuzuli kişilik', Winston'ın "partideki kadınların tümü birbirinin aynı idi." (Orwell, 2006, s. 65) notunda en mücessem karşılığını bulur. Totaliter yönetimlerin çıktısı olan 'fuzuli kişilik', bir fazlalık olup tıpkı Agamben'in 'Kutsal İnsan'ı gibi "cinayet işlemeksizin öldürülebilir" kişiliktir (Agamben, 2017, ss. 113-23). 'Kutsal İnsan', Winston'ın Julia nezdinde Okyanusya halkının tümünü "Bizler Ölüyüz." kategorisine aldığı türün karşılığıdır. Daha açık olarak partinin doğru bir ilişki formu olan 'yoldaşlık', 'Kutsal İnsan'ı koşullayan bir ilişki biçimidir.

Okyanusya'nın siyasal, sosyal ve ekonomik hayatına hâkim olan acımasızlık, nefret ve korkuya bir yere kadar katlanılabileceğini ama katlanılması en zor şeyin ruhsuzluk olduğu günlüklere düşülen önemli ayrıntılardan biridir. Peki bir ruh sahibi olmak Winston için ne anlama gelmektedir? Ruhsuzluk olarak tanımlanan duygu durumunun totaliter bir yapı için önemi nedir? Bunun önemini Winston'ın Julia ile ilk defa anlamlı bir ilişki kurduğu sahnedeki yola çıkarak anlayabiliriz. Julia'nın eline tutuşturduğu kâğıtta yazılı olan "Seni seviyorum." cümlesi, Winston'a uzun süredir baskılanan zihni ve bedensel duygularından mütevellit kaybettiği yaşama sevincini yeniden kazandıran bir heyecan vesilesi olur. Totaliter ideoloji ve örgütlenmelerin uykusunu kaçırarak bu duyguda ayyuka çıkan şey ise tek gövdede, herkesi birlemeye çalışan söyleme (Akal, 2021, s. 96) karşıt olarak bireyselliğin bir farkındalık olarak ortaya çıkmasıdır. Hakeza Julia'nın ruhsuz, duygusuz ve cinsiyetsiz bir insan haline getirilmesine tepkisi de benzer kaygıları içerir. Örneğin Winston ile bir dahaki sonraki buluşmasında ona nasıl görünmek istediğine dair şu ifadeleri:

Evet canım, parfüm de. Gelecek sefere ne yapacağım biliyor musun? Bir yerlerden bir elbise bulup bu pis pantolonun yerine onu giyeceğim. İpek çoraplar ve yüksek topuklu ayakkabılarla dolaşacağım! Ve bu odada bir kadın olacağım, bir Parti yoldaşı değil! (Orwell, 2006, s. 127)

Julia'da bir eksiklik olarak beliren 'öz farkındalık' ve 'benlik saygısı'nın estetize edilmiş bedensel bir görünümle yeniden kazanılacağını önemli göstergelerinden birini sunar. Aslında Julia'nın estetik bir bilinçten hareketle özerk ve özgür biri olma talebi üniter bütünden sıyrılıp otantik bir insan olma istemini yansıtır. Totaliter zihniyetin estetik kaygı ve taleplerle birlikte bedensel zevk ve hazlara gösterdikleri tedirgin hassasiyet, kişisel farkındalığın örgütsel hiyerarşi ve otoriteye zarar vermesini önlemeye yöneliktir.

Julia'nın "ipek çoraplar", "yüksek topuklu ayakkabılar" ile üzerine serpiştirdiği güzel kokularla kendini bir kadın olarak hissetmeye duyduğu özlem, benlik bilincinin kaynağında yer alan estetik kaygılara gönderme yapar. Totaliter örgütlerin "ideolojik derisi" olan kamuflaj ve pantolon yerine renkli, şık, zarif ve albenisi yüksek giysilerin tercih edilmesi benliğin hiç haline getirilmesine yönelik bir tepkidir. Bu örnek, savaşın bitiminden kısa bir süre sonra boşaltılan Nazi kamplarındaki kadınların ilk taleplerinden birinin neden "ruj" olduğunu gösterir. Yıllarca çıplak, çaresiz ve savunmasız bırakılan kadınların makyaj istemleri kamplarda yok edilmek istenen benliğin, tekrardan kazanılmasına dönük bir hamle olarak düşünülebilir (Busch, 2017, s. 45). Beden, bir totaliter mimari olan kamplardaki kadınların direniş üssüydü. Onlar, dişiliklerini bastırıp yok etmeye dönük insanlık dışı uygulamalara "bir tepki olarak yanaklarını ovuştura ovuştura kızartarak" yaptıkları makyajla direniyorlardı. Küçük bir cam parçasından yansıyan tuhaf, cinsiyetsiz, çirkin olan görüntüleri" ortadan kaldırmaya dönük güzelleşme teşebbüsleri, direnişlerine anlamlı bir motivasyon sağlamaktaydı (Becker, 2021, s. 445). Bedenin buradaki sembolik varlığı Julia'nın estetik görünümüne verdiği önemle bire bir örtüşür. Daha açık bir ifadeyle tek tip, üniform bir düşüncenin simgesel işareti olan kıyafetten kurtulmayla kazanılan benlik bilinci Julia özelinde özgür bir toplumun gereğidir.

"Benliğin kimlik sınırı olan bedeninin sınırları" belirli görünüş kalıplarıyla kuşatılınca beden kişiden ayrışıp -Julia örneğinde olduğu gibi- özneyi paramparça etmektedir (Bretton, 2014, s. 24). Böylece "beden", performatif bir eylemin nesnesi olmaktan çıkarak yönetimin ufkuna bağlı bir kader olarak yaşanmaktadır. Askeri bir üniforma içerisinde bakımsız yüzüyle Julia'nın görünüşü, totaliter ideolojinin somut karşılığıdır. Bu haliyle Julia'nın benliği/kimliği yönetimin bedene vurduğu damgadan ibaret bir izdir. Buna karşılık Julia'nın kamuflajdan kurtulup daha güzel bir elbise ve makyajlı yüzle görünme arzusu, güzellik aracılığıyla açığa çıkan bir özgürleşme isteğidir. Julia'nın güzellik talebi, "kadının erkekler üzerinde hakimiyet kurmanın veya sosyal ve sınıfsal hiyerarşinin basamaklarını kısa yoldan tırmanarak dünya nimetlerine kavuşma isteğine dayalı dişil güzelliğin gereği değildir." Buradaki güzellik talebi kadınların kendi bedenleri üzerinde söz söyleme hakkıdır (Lipovetksy, 1999, akt. Genç, 2020, ss. 102-103). Bu hak, iktidarın kadın bedenini temsil etme biçimine karşı bir itirazın ürünüdür. Julia, kadın bedeninin siyasal düzene uygun bir şekilde dizayn edilmesine, bedenini estetik bir çerçevede inşa etme arzusuyla karşı gelmektedir. Julia'nın makyaj, bakım ve süslenmeyle kendini dönüştürmeye dönük performatif eyleminin

bağlı olduğu amaç, toplumsal yapıyı ters yüz etmeye dönük siyasal niyetle örtüşür. Bu bakımdan çıplak bir gözlemlerle bir kur olarak değerlendirilen Julia'nın güzelleşmeye dair performatif eylemleri, siyasal nitelikte bir eylemdir. Çünkü onun benliğini/kimliğini dönüştürebilmesi sürecinde, toplumsal yapı ile kendi beklentileri arasında cereyan eden gerilimin artan dozunu azaltmanın yolu, Julia açısından bedeninin özgürleşmesidir (Genç, 2020, ss. 105-106). Bedeni bireyin mülkü haline getiren bu talep, Redfern ve Aune'ın söyledikleri gibi “bedenden nefret eden baskıcı, olumsuz kültürden, korku ve utançtan, ihmalden özgürleşme. Onu süsleme, kendisini ifade etmesini sağlama, ona ne olacağına karar verme özgürlüğü”nü dillendirir (Redfern & Aune, 2012, akt. Genç, 2020, s. 101). Dolayısıyla Okyanusya'da “güzellik” talebi, beden üzerine söz söyleme hakkını içeren bir özgürlük talebi olarak görüldüğü için fiziksel güzelliğe dair her şey kuşku uyandırır.

Julia'nın güzelleşme arzusu, iktidarın “belirli bir kategori ve kimliğe mecbur etme biçimleri”ne itiraz etmenin gerekçesidir. Güzel bir elbise, ipek çorap, yüksek topuk ayakkabı, makyajlı bir yüz ile estetize edilmiş bir beden, dışarıdan basit ve sıradan bir davranış seti olarak görülse de aslında Julia için bir ‘barınak’ veya ‘direniş ritüeli’dir. Bu tahakküm oyununda, Julia'nın bedensel direnişi bir ‘kendini icat etme’, ‘kendi kurma’ ve “her şeye rağmen kim olma isteği”ni ortaya koyan oluş kipleridir (Tekelioğlu, 2013, ss. 235-236). Onun performatif pratiklerinde açığa çıkan şey, bireyi belirli kimlik prosedürlerine zincirleyen iktidarın bağlarından kurtulmaktır. Bu aynı zamanda “insanın kendisinin nasıl oluştuğunun bilgisine sahip olarak kendini geliştirmesi, kendini tepeden tırnağa dönüştürmesi, belirli oluş biçimlerine ulaşma kaygısıyla kendisi üzerine çalışması”ni içeren estetik ve etik bir direniştir. Julia'nın hoş gidecek bir tarzda kendi bedenini özgün bir sanat eseri gibi yaratması, yeni bir oluş ve yaşam tarzının ifadesidir (Demirtaş, 2018, ss. 28-29). Burada amaç sadece devletten özgürleşmek değil, bedene giydirilen otoriter ideolojilerin deli gömleğini parçalayıp üstünden atmaktır. “Çünkü bu iktidar salt fiziksel fiziksel güç ya da temsil yoluyla değil, normların, politik teknolojilerin hegemonyası ve beden ile ruhun şekillendirmesi yoluyla da işlemektedir.” Dolayısıyla Julia'nın özgürlük düşü, beden dolayımında “merkezsiz iktidara karşı merkezsiz bir direniştir.” Bu karşı duruşuyla Julia, Foucault'un tanımladığı şekilde anarşist bir öznedir (Kaya, 2014, s. 262). Romanda tehlikesi güçlü bir şekilde vurgulanmasa da partinin korktuğu kişilikler bu tip karakterlerdir. Haliyle merkezi iktidar, anarşist bir yönelime alan açan bütün estetik deneyimlere şüpheyle yaklaşır. Bununla da yetinilmez. Güzel olan her şey, doğruluğu şüphe götürmez, kendinden emin bir kibirle hor görmeye başlanır. Bütün işveli, cezbedici, çekici şeylerin kökü kazınır. Çünkü bu marazi kuşku ve yok saymada “estetik zevke ilişkin her türlü hoşku”, korku uyandırır. Böylelikle totalitarizm, güzelliğin karşısına çirkinliği koymakta, onu temel bir kategoriye dönüştürmekte, “öyle ki çirkinlik, bu rejimde neredeyse ontolojik bir asalet kazanmaktadır.” Dini veya seküler fark etmeksizin, bütün totaliter yönetimlerdeki kategorik çirkinlik, hayatı askıya alarak cansızlığı ve ölümü kutsallaştırmaktadır. Bu karışıklıkta, “muazzam bir zevksizlik” peyda olmaktadır. O koyu, karanlık, dehşetengiz çirkinlik örtüsünü yırtmaya çalışan bütün başkaldırı teşebbüslerinde “ölümcül bir tehlike” ve “sistemin radikal” sorgulanması görülür (Shayegan, 2002, ss. 103-105). Bundan ötürü otoriter yapılar, çirkinlik ve ölümle el ele vererek yaşamı dondurur ve bu sayede mevcut sisteme hayat vermiş olur.

Kantçı perspektiften akılsallığın üçüncü boyutu olan estetik yargıda bulunabilme özgürlüğünün çöküşü, ister Julia'nın bedenini estetik beğeni ölçüsünde arzu ettiği şekilde dizayn etmek istemesinde, isterse Winston'un sıradan bir eşyanın estetik değerine ilişkin sezgisel deneyiminde görünür. Okyanusya örneğinde bütün totaliter siyasal yapılarda tehlikeli görülen estetik bir değer yargısı olan güzelliğin siyasal değeri, Kantçı perspektifle açığa kavuşturulabilir. Bu ise, Kant'ın “estetik yargı gücünün temel kategorilerinden biri olan ‘amaçsız amaçlılık’ ile izah ettiği düşünceyle yakından bağlantılıdır (Wegner, 2002, akt. Çörekçioğlu, 2013, s. 132). Çünkü estetik nesne, kendi değerini kendi içinde taşıyan otonom bir varlıktır. Estetik yargının ölçütüyse, Winston'un ara sıra gittiği ufak tefek ama içinde envai çeşitte mobilya, kristal eşya, kişisel bakım ürünleri ile porselen eşyaların olduğu dükkânda gözüne ilişen “bir yanı yuvarlak, bir yanı düz, yarım küre biçiminde ağır bir cam parçası” ile karşılaşmasında doğan sezgisel bir deneyimde açığa çıkar. Winston açısından cam küreye güzelliği katan asıl husus, onun artık bir işe yaramıyor oluşudur. Hikâyenin bu kısmında estetik nesne araçsallığından, işlevinden arındırılıp salt estetik yargının bakışında güzel bulunur. “Winston bu amaçsallıkta kendi öznelliğini, yargı yetisini kullanmasından doğan otonomisi ve özgürlüğünü keşfeder.” (Çörekçioğlu, 2015, s. 132). Bu yönüyle “estetik evren”, özgürlüğün bağlı olduğu yaşam dünyası içinde “kollektif bir çevre” yaratma eyleminde tedicen, aşama aşama, saldırgan olmayan, insanın hem kendisiyle hem doğayla içsel barışını sağlayabilecek bir çerçevedir (Marcuse, 2000, ss. 38-39). Estetik evren hem ahlakın hem de güzelliğin imkânı olan insanın iradesi, akli ve zekasıyla tercihte bulunabiliyor oluşundan kaynaklı basiret ve sağduyunun dünyasıdır. Nihayetinde güzel ve iyiye dair düşünce, tutum ve davranışlar insana dayatılan kuralların, tüzüklerin, yasakların dışında hep bir özgürlük ve tercih meselesidir. Orwell'in yer yer uygarlıkla kurduğu temasta da benzer düşünceler ortaya çıkmaktadır.

Hikâyede özgürlük ile baskıcı yönetim arasında kurulan ilişki ‘Uygarlığın Huzursuzluğu’ndan mülhem düşünceleri çağırıştırır. İlhamı konu olan şeyse Orwell'in totaliter ideoloji ile Freud'un “yaşamımızı sıradan hayvan atalarımızinkinden ayıran, insanları doğadan korumak ve insan arasındaki ilişkileri düzenlemek gibi iki amaca hizmet eden eylem ve düzenlemelerin toplamı” (Freud, 2014, s. 48) şeklinde tanımladığı uygarlık arasında kurduğu özdeşlikten ileri gelir. Bu ise Winston ile Julia arasında geçen şu diyalogda bahse konu olur:

Safıktan nefret ediyorum, iyilikten nefret ediyorum. Erdem denen şey hiçbir yerde var olmasın istiyorum. Herkesin iliklerine dek ahlaksızlaşmasını istiyorum." "Öyleyse ben tam sana göreyim. İliklerime dek ahlaksızım ben." "Bunu yapmaktan hoşlanıyor musun? Benimle yapmaktan değil, ama yalnızca ve yalnızca bu olayın kendisinden?" "Bayılıyorum." Asıl duymak istediği buydu. Yalnızca birine duyulan aşk değil, bu hayvansal içgüdü, bu dokunulmamış, sınırlandırılmamış tutku; Partiyi parçalayabilecek güç buydu. Julia'yı dökülmüş çiçeklerin arasına, otların üzerine yatırdı. Bu kez güçlük çekmediler. Tulumları bir yana çekerek onun beyaz ve pürüzsüz bedenini inceledi. Bir zamanlar, diye düşündü, erkekler bir kadının bedenine bakar ve çekici bulurlardı, işte o kadar. Artık saf aşk ya da tutku söz konusu değildi. Hiçbir duygu saf olamıyordu, çünkü her şeye korku ve nefret sinmişti. Kucaklaşmaları bir savaş, orgazmlarıysa bir zafer olmuştu. Bu, Partiye indirilmiş bir darbeydi. Sevişmek siyasal bir eylemdi. (Orwell, 2006, s. 113)

Psikanalitik açıdan uygarlık, siyasal açıdan da parti, örgüt veya toplum gibi sistemli ve organize yapılar "kendisine karşı duran saldırganlığa ket vurmak, onu zararsız kılmak ve belki de ortadan kaldırmak için hangi araçları kullanır?" ve bununla neyi amaçlarlar? Freud'un uygarlık özelinde bu soruya verdiği cevap açıktır: "Bireyin saldırgan arzularını" zararlı kılıp onu uysal, itaatkâr ve makbul bir insan kılmaktır (Freud, 2014, 80-89). Freud'a göre insanların bir arada güven içerisinde yaşamalarının tek yolu budur. Uygarlık, bireyin hem kendisine hem de sisteme zarar verebilecek saldırgan arzularını insan zihninin toplumsallaşmış katmanı olan süperego vasıtasıyla etkisiz kılar. "Süperego", yani "Üst benlik", toplumsal kural ve normların yön verdiği bir özdenetim aracı olan vicdana karşılık gelir. "Vicdan", "süperego" veya "üstben" şeklinde beliren bilinçdışı yeti, sosyal, siyasal ve ahlaksal kabullerle biçimlendirilmiş olup ego vasıtasıyla uygarlığa zararı olabilecek güdü ve içdürtüleri önler. Uygarlık, bireyin toplumsal kabulleri hiçe sayan güdü ve içdürtüsel eğilimlerini, bireyin iç dünyasını işgal kuvvetleri gibi ele geçirip "bir iç merci tarafından gözetlenmesini sağlayarak" kontrol eder. (Freud, 2014, ss. 80-81). Böylece süperego, dışsal zorlamanın yerini almış olur (Freud, 2018, s. 200). Totaliter ideolojilerde tıpkı uygarlık gibi bireyde içsel bir denetim aracı olan bir "üstben" oluşturarak onları denetler. Bu fark edilmiş olmalı ki, Julia ve Winston'un diyaloglarında yüceltilen sınırlandırılmamış, baskılanmamış, denetlenmemiş cinsel iç güdüler, bireyin toplum aracılığıyla kendi üzerinde kurduğu denetimin merkezi bilinç evresi olan "üstben" in ortadan kaldıran bir güç olarak görülür. Burada ilkel yönelimlerinin kaynağı ve insan ruhunun dizginlenmesi zor beşerî güdüleri, Winston ve Julia açısından iktidara direnmenin odağıdır. Dolayısıyla Okyanusya özelinde bütün faşist, baskıcı, otoriter yönetimler nazarında "her insanın içinde taşıdığı bilinçdışı cehennem" olan içgüdüler tehlikeli bir savaş aracıdır (Reich, 2013, s. 58). Binaenaleyh, Okyanusya ile yürütülecek savaşta öpüşmek, sarılmak, kucaklaşmak bir silah; orgazm bir zafer, sevişmek ise siyasal bir devrimdir.

"1984"te siyasal devrimin araçları "arzu ve haz", "siyasal özneleri" proleterler olmasına rağmen baskı, manipülasyon ve şiddet "etrafında yoğunlaşan siyasal erki yıkmak ve ele geçirecek öncü" bir partinin ne kendisi ne de karakteri bellidir. Winston'ın düşüncesinde "stratejik siyaset felsefesi"nin gereği olarak tek bir hedefe odaklanmış üniter bir çözümleme" bulunmasa da "taktik felsefe"ye dayanan bir siyasal itirazın izdüşümleri bulunmaktadır. Taktik felsefe açısından iktidarın ele geçirilecek, devredilecek bir merkezi yoktur. O, bir parti ya da kuruma ait bir mülk de değildir. Eğer iktidar merkezsizleşmişse, yani güç ilişkileri toplumsal bünyenin ilcal damarlarına kadar yerleşmişse, bir partinin öncülüğünde ele geçirilecek bir iktidar da yoktur. Taktik felsefe açısından "partiyi yıkacak güç", arzu ve hazzın devrimci gücünde saklıdır. Arzunun gücü toplumsal düzeni alt üst edecek, her bireyin ruhunda kökleşmiş merkezsiz bir direniş üssüdür (Kaya, 2014, ss. 260-263). Winston ile Julia'nın aşkından türeyen arzu, iktidarın ayağını yerden kesen, onu boşluğa düşüren devrimci bir güçtür. İktidarın beden dolayımında ürettiği öznelliklerden bir kaçış çizgisidir. Otoriter düzene meydan okuyan anarşik, düzen bozucu devrimci bir güç olan arzu, akışkan ve özgürlükçü bir çizgide hareket eder. Herhangi bir kurum ve partiye mahsus bir ideolojiye hizmet etmez. Bilakis bunlar tarafından bedene giydirilen kimlikleri yatay bir düzlemde keserek ortadan kaldırır. Nihayetinde devrimci arzu, totaliter yapının duvarlarını oluşturan "küçük adam"ın gönüllü kulluğunu tersine çeviren Deleuzecu manada savaş makinesidir.

Denilebilir ki bütün totaliter yapılar, içgüdüleri bastırılmış 'küçük adam'ın omuzları üzerinde devleşir. "Küçük adam" iktidarın kuklası olan aşağılık, sıradan ve bayağı biridir (Reich, 2022, ss. 13-32). Maruz kaldığı şiddeti arzulan; onu gözetleyene göz, çiğnediği ayağa ayak, dövdüğü ele el olandır. Kulluk etmeye, gönüllü olan kişidir. Buna karar verdiğinde özgürlüğünden vazgeçendir. Tiranın uydurduğu yalan ve efsanelere, koşulsuz bağlılık gösterendir. Aslında o, küçük bir tirandır. Doğanın bize bahsettiği yakınlık, dostluk ve arkadaşlığın bilgisinden mahrum kaldığından, kul ve köle olmaya rıza gösterendir (Le Boetie, 2011, ss. 24-26). Küçük adam, insanlığın yaşadığı baskının ve sefaletin taşlarını bilincine varamadığı kötülüklerle döşeyen kişidir (Reich, 2019, s. 17) O, ulusal bir kibir ve gurur karşılığında kendisini efendilerine satan köle tüccarıdır. Efendi-köle ilişkisini ilelebet sürdüren asıl neden ise; çocuk ve gençleri cinsel mutluluktan mahrum bırakmak, ruh ve beden ikileminde bedeni ruhsal bir doyuma kavuşturacak aşktan alıkoymaktır. Başkasına körü körüne bağlanma, lidere kayıtsız şartsız itaat ve bu yolla kendi kendine zarar vermenin kökeninde cinsel yaşamdaki bu bozulma vardır (Reich, 2013, ss. 26-27). Bedensel istek, arzu haz ve libidinal enerjinin bir inanç, bir kimlik, bir ideolojinin üniter ahlaki öğretileriyle baskılanması sonucunda bireyin önce kendisinin sonrasında mensubu olduğu toplumsal grupların siyasal denetimine girmesi daha elverişli hale gelir. Nihayetinde siyasal bir canlı olarak insanın bir yönetim aygıtı

etrafında hizalanmasının önü de açılmış olur. Böyle düşünüldüğünde, partiye vurulacak darbenin hedef noktası da belirlenmiş olmaktadır.

Romantik aşk ve tutku dolu cinsellik üzerine, Julia ile Winston arasında geçen diyalog derinleştikçe, cinselliğin neden bir siyasal devrim aracı olduğuna dair fikirler gerekçeleriyle birlikte izah edilir. Julia'nın aklında beliren karşı devrim niteliğindeki siyasal fikirlerin temelinde, cinselliğin olması bunun kanıtıdır. Julia'ya göre duygusal birlikteliğe dayalı sağlıklı bir cinsellik, otoriter toplumların sonunu getirebilecek doğal bir yetidir. Özellikle Julia'nın baskılanan cinselliğin bir isteri yaratarak ortaya çıkardığı total enerjinin disipline edilmiş, uysal, itaatkâr bir insan yarattığı kanısındadır. Bunun aksine, aşk yapılırken harcanan enerjinin insana bütün baskılara karşı gelebilecek bir cesaret, özgüven ve isyan duygusu verdiği önemle belirtilir (Orwell, 2006: s. 119). Winston'ın Julia'yı dinledikten sonra zihninde beliren şu düşünceler, iffet söylemiyle otoriter bir yapının nasıl kurulduğunu net bir şekilde yansıtmaktadır:

İffet ve siyasal bağımsızlık arasında doğrudan bir bağlantı vardı. Bir içgüdüğü bastırmadan ve bu yolla onu etken güç haline dönüştürmeden, Partinin üyelerinden beklediği korku, nefret, körü körüne inanç, nasıl istenilen düzeyde tutulabilirdi? Cinsel güdüler Parti için tehlikeliydi ve Parti, bu güdüleri, kendi yararına kullanıyordu. (Orwell, 2006, s. 119)

Yaşamı huzurlu ve mutlu kılan cinselliği yasaklamakla sağlanan nizamın, siyasal bağımsızlığa yol açtığı fikri, metnin önemli çıktılardan biridir. Öyküde “Büyük Birader”e açık, şeffaf, özgür düşünme gücünden yoksun, kayıtsız şartsız bağlılık göstermenin kökeninde cinsel yaşamdaki ketlenme ve uyumsuzluk vardır. Wilhelm Reich da siyasal bağımsızlığın neden olduğu genital bir ketlenme olan orgazm bozukluklarının tedavi edilmesi durumunda, insanların daha berrak, saf ve açık düşünme kabiliyetini kazanacağını, bunun da bireyi mistik eğilimler, batıl inançlar ve başkalarına bağımlı kılmaktan alıkoyup özgür kılacağını belirtir (2013, ss. 26-43). Reich'in düşüncesinde, “arzunun iyi bir şey olduğuna dair kesinlik”, siyasal anlamıyla “kurtuluş metafiziğine dayalı biyolojik bir yararlılığın” Prometheusçu başkaldırısı hem toplumu çirkinliklerden arındıran hem de bireyi kendisiyle barıştıran bir zevk ilkesidir. Burada “kendini kurtarmanın dar kapısı” olan orgazm; toplumu şiddetten arınık, barışçıl bir topluma dönüştürebilen fiziksel bir tepkidir (Bruckner, 2012, s. 21). Dolayısıyla ayıplama, karalama, kinama, dışlama gibi manevi yaptırımlarla baskılanmamış orgazm yetisi (Reich, 2013, s. 45) siyasal özgürlüğün anahtarlarından biridir. Başka bir dünyayı mümkün kılmaya dönük bu talep, “1968”de üniversitelerden fabrikalara sıçrayan gençlik hareketlerinde kitlesel bir nitelik kazanır.

1960'larda Amerika'nın Vietnam işgali, Ortadoğu'da siyasal ve ekonomik bir krize neden olan petrol krizi, Batı ve Doğu bloklarından bağımsız, yüzün üzerinde ülkenin bir araya gelerek oluşturdukları politik bir oluşum olan bağlantısızlar hareketi, Cezayir'in 1962'de Fransa'dan kurtuluşu ile birlikte Amerika'da “siyah güzeldir” sloganıyla başlayan ırkçılık karşıtı hareketler, ataerkil topluma yönelik marjinal boyutlara varan radikal protestolarla tartışılmaya açılan kadınların siyasal, toplumsal ve ekonomik özgürlüklerini içeren talepler modern Batı'nın muhafazakar doğasına yönelik itirazların başlangıcını oluşturan temel siyasi gelişmelerdi. Bu gelişmelere paralel olarak Doğu ve Batı bloğunun temel ideolojik motifleri olan komünizm ile kapitalizmin, insanların en temel haklarıyla birlikte farklı cinsel ve siyasal kimlikleri ötekileştiren, dışlayan düşünce yapılarına yönelik içerden ciddi itirazlar da üniversite gençliği arasında yaygınlaşmaktaydı. Özellikle de cinsel tabular üzerindeki toplumun baskı altına alınması, bütün insan hakları ihlallerinin asıl nedeni olarak görülmekteydi. Dolayısıyla üniversitelerde başlayan gençlik hareketlerinin hareket noktasını cinsel özgürlük oluşturmaktaydı. Bahsi geçen yıllarda öğrenci hareketleri içerisinde baskılanmamış seks bir toplumun kurtuluş umuduydu. Cinsel ketlenmeye karşılık cinsel uyarılmaların tümü bir başkaldırı iken, “heyecanlı beden” ise kurulu düzenin diktalarını alt edebilecek mesihçi bir güç olarak telakki edilmişti (Bruckner, 2012, s. 22). Yüzyıllardır baskı altına alınan cinselliğin hiçbir kural tanımaksızın “dolu dolu, doya doya” yaşanması arzusu, “çocukluğumuzdan beri içimize işlemiş bir düzeni” ortadan kaldıracak bir zevk ilkesi olarak görülmüştü. Harekete göre, içimizde çoşan tutkular, kıpır kıpır harekete geçtikte baskının mekanizmaları yerle bir olacaktı. Seks bırakın ahlaki normları ihlal etmeyi, tam aksine “içimizdeki bütün kötü itkileri küle dönüştürecek. Kötülüğün kökeni cinsellik olduğuna göre, sevişerek iyi olabilirdik.” Ve bu sayede, insanlar arasında kötülükler sebepten nefret, kıskançlık, öfke yok olup yerine insan dayanışması adına evrensel bir dil hâkim olacaktı. Reich'in düşüncelerinin 1968'de vardığı nokta, cinsel patlamaydı. Bu yıllarda bastırılan duyguların bir volkan gibi aniden ortaya çıkması, bir özgürlük talebi olarak meşruluk kazandı (Bruckner, 2019, ss. 117-129) diyebiliriz.

Batı'da, 1960'lı ve 1970'li yıllarda, totaliter yönetimlere doğrudan veya dolaylı bir şekilde bir şekilde destek olanların çocukları, ebeveynlerini bir dönem uysallaştıran, itaatkâr vatandaş haline getiren toplumsal ve siyasal normlara meydan okumaya başladılar. Özellikle de radikal feminist hareketler kadın bedeninin kurnaz, yumuşak totaliter bir sistem olan tüketim kapitalizm uğruna kullanmasını protesto etmek amacıyla sütyen gibi iç çamaşırlarını ve makyaj malzemelerini toplu bir şekilde imha etmeye başladılar. Kadın bedeninin toplumsal esenlik adına bir kulukça makinesi olarak kullanmasına karşı olarak, kürtaj talepleri çeşitli itiraz yayımlarıyla birlikte, üst perdeden toplumsal gündeme getirildi. Toplumsal kabuller karşısında agresif ve kışkırtıcı olan radikal feministler, kadınlığı anneliğe özdeş kılan düşüncelerden tutun da kadını ikinci bir cins haline getiren bilimsel,

felsefi, dini düşüncelerin tümüne yönelik, toptan bir saldırı içerisine girdiler. “Kişisel olan siyasaldır” sloganıyla kamusal alanda görünür olan hareketin asıl gayesi eşitlik değil, özgürlüktü. Onlar açısından eşitlik mevcut ataerkil sistemde kadın aleyhine işleyen bir talepti (Bock, 2004, ss. 271-278). Kadın hareketlerindeki özgürlük talepleri özellikle de otoriter sistemlerde kadın bedeninin siyasal hedefler doğrultusunda kullanılmasına yönelik tepkilerin ürünüydü. Romanda, Julia'nın bedensel güzelliği değerlendirilme tarzı, siyasal bağnazlıktan kaynaklı yasaklayıcı iffetin karşısına çıkardığı cinsel özgürlüğe yönelik düşünceleri bir bütün olarak radikal feminist hareketlerle ortak paydada buluştur.

6. SONUÇ

Konumuz açısından “1984”ün karşı çıktığı şeyi özetleyen bir aforizma aramış olsaydık galiba o, Kierkegaard'ın Hegel'in mutlak felsefesine yönelik şu eleştirisi olurdu: “Beni bir sistem içerisine koy ve olumsuzla” (Çörekçioğlu, 2015, s. 115). On dokuzuncu yüzyıla damgasını vuran bu tartışma, bir sonraki yüzyılda modern toplumun doğasına yönelik siyasal eleştirileri tetikleyecektir. Çünkü modern toplum, bireysel ve toplumsal yaşamı bir sistem etrafında organize eden, rasyonel yasalarla kurulu bir disiplin, düzen ve norm toplumdur. Modern toplum, bu yönüyle modern devletin işleyişindeki örgütsel gücün karşılığıdır. Bu gücün karşısında birey; davranış, tutum, düşünce ve yaşam tarzıyla birlikte denetlenmesi ve kontrol edilmesi gereken kişidir. Aksi bir ihmal, sistemin işleyişini akamete uğratabilecek bir tehdittir. Haliyle modern iktidar, muhtemel bir düzensizliği ve kargaşayı önlemek için bireyin ruhunu zapt ederek toplumsal bünyeyi kontrolüne alır.

Modern devlet, her ne kadar bireysellik, insan hakları, eşitlik ve özgürlük gibi temel kazanımların kurumsallaşmasını sağlamış olsa da aynı zamanda totaliter bir siyasal yapının niteliklerini içinde barındırır. İki yüzlü Roma tanrısı Janus gibi bir yüzü özgürlüğe, bir yüzü disipline bakar. Disiplin ve denetime bakan yüzü dört başı mamur bir sistem kurup geleneksel toplumun belirsizliklerini ve müphemliğini bilimsel aklın kriterinde düzenlemeyi amaçlar. İşte bu hedef, siyasal hedefler doğrultusunda radikal bir boyut kazandığında, totaliter bir yöne evrilir. İtalya'da Mussolini, Portekiz'de Salazar, İspanya'da Franco, Rusya'da Stalin, Almanya'da Hitler ve Amerika'da Roosevelt dönemleri bu evrimin en tipik örneklerindedir. Söz konusu dönemlerdeki devlet, kendi otoritesini eleştirmeye, sorgulamaya, sarsmaya dönük bütün girişimlerin önüne geçmek için yarattığı korku iklimiyle bireyi, Orta Çağ şatosunu andıran dışarıya kapalı bir dünyaya hapsederek siyasal şiddetin nesnesi haline getirdi. Bu ise arsız ve hırçın bir istibdat dahilinde baskı, işkence ve ölümlerle sonuçlanan korkunç boyutta insanı ve doğal felaketlerin sebebi oldu.

Orwell'in kaleme aldığı, distopya türünün en önemli eseri olan “1984”, tam bu duruma karşılık gelen bir yapıt olması açısından önemlidir. Eser; faşist, nasyonalist ve komünist totaliter yönetimlerin iç işleyişlerindeki Hobsbawn'ın tabiriyle “aşırılıklar”ından mülhem kaleme aldığı bir baş yapıttır. “1984”, Arendt'in “mutlak kötülüğün” en şeffaf biçimi olarak tanımladığı totalitarizmin tam bir karşılığıdır. Bu yansıma, “1984”e konu olan kurgusal totalitarizm ile ölüm makinesi savaş araçları ve kamplarıyla, sorgu ve yargılama odalarıyla, mahremiyeti yok eden istihbarat çalışmalarıyla, bireyi kitlesel bir hayvana dönüştüren törenleriyle birlikte bütün baskı ve ideolojik aygıtlarıyla insanı -içi dışı bir olacak şekilde- en ücra köşesine kadar sistematik bir dönüştürmeye maruz bırakan mevcut totalitarizm arasındaki mesafenin kısalığından kaynaklıdır.

Totaliter bir yönetimin doğasına yönelik edebi bir soruşturma olan “1984”, totaliter diktatörlüğün bir prototipi olarak görülebilir (Gootlieb, 2001, akt. Berktaş, 2021, s. 299). Özdeşliğin kaynağında devlet yönetimine koşulsuz bir bağlılıkla itaat etmek vardır. Bu, herhangi bir dine şüphe duymaksızın bir kesinlikte güven duymaya benzer. Politika ile teoloji arasındaki analoginin (Schmitt, 2016, ss. 43-44) kaynağında da benzer bir ilişki bulunmaktadır. Kurulan analogi hem hukukun işleyiş biçiminin niteliği hem de insanı düşünce ve edimleriyle tutarlı bir bütün haline getirip, iktidarın arzusu doğrultusunda bir insan tipi yaratma kabiliğinde anlamlıdır. Çünkü iktidarın mutlak bir güç ile yönetebilme yetisini kazandığı nokta burasıdır. Peki, bu nasıl mümkün olur?

Okyanusya'da insanı bedensel ve duygusal hazlardan arınık sevgi, cinsellik, aşk ve estetik yetilerden koparmaya dönük bütün pratik ve düşünsel söylemler, denetimi insanın kendi kontrol ve denetiminde iktidara devrettiği ajandalarıdır. Burada cinsellik, aşk, güzellik ile insanın muhayyile gücünün bir çıktısı olan sanatın, baskıya direnen özgürleştirici gücü bir tehdit olarak görülür. Yine bu evrede, her bir insanı tek gövdede birlemeye çalışan totaliter hedefleri sekteye uğratacağından endişe ettikleri için erosa, tutkuya, sevgiye, merhamete ve romantik bağlara dayalı ilişkilerden endişe edilir. İnsanın güzel duygularıyla birlikte evrensel değerler ölçüsünde erdem sahibi biri olması nihayetinde insanı emir-komuta zinciri içerisinde tek bir tuşla harekete geçecek bir eylem adamı olmaktan çıkarır. Öyle ki, insan hiçbir baskı ve etki altında kalmadan akli ve düşünceleriyle ahlaki eylemde bulunabilir. Böylesi bir ahlaki fail, totaliter yönetimler açısından olağan şüpheli kişidir. Ayrıca insanın otonom ve özerk bir varlık olarak, bireyselliğini bedeni üzerinde kurulan manipülatif baskıya karşı bir direniş üssü olarak konumlandırılmaya dönük estetik tercihleri, totaliter ideolojiler açısından tahammül edilecek bir şey değildir. Estetik değer bağımlı kendilik pratikleri de insana dayatılan formlara karşı içsel bir bilinci uyandıran edimleri içerir. Dolayısıyla insanın duygu, his ve heyecanlarıyla malul estetik bilinci hem doğayla hem diğer insanlarla olan bağlarını kuran, bozulmuşsa onaran bir potansiyeli içinde barındırır.

Modern araçsal akılla iş gören totaliter yönetimler olumlu duygu, his ve tutkulara yönelik çekingelerinden ötürü adlarıyla müsemma siyasal bir sistem kurarlar. Onlar nezdinde bedensel duygulanımlarıyla insan, ham bir varoluşsal özelliktedir. Bu haliyle o, sistemin işleyişine aykırı eylemleri harekete geçirebilecek bir parazit gibidir. Dolayısıyla totaliter siyasal yapılar haz ilkesine dayalı cinselliğe, başka birine duyulan güçlü ve derin bağlara ve beden üzerinde söz söyleme hakkını içeren her türlü estetik deneyime karşı dururlar. Burada hazza dayalı cinsellik yerini üremeye yönelik biyolojik işleve, aşk ve sevgi yerini örgütsel özdeşliğe ve bağlılığa, özgün bir estetik deneyim dahilinde otantik benlik yerini tek tip, üniform kişiliklere bırakır. Böyle bir perspektiften Okyanusya'daki yönetimin yaratıcı bir edim olarak sanata, insanlara arasında sağlıklı bir bağ kuran sevgiye ve aşka neden bu kadar karşı gelip insanı baskılayan ve sindiren cinsel yasaklara teşne olduğu daha bir netlik kazanır. Bu yasak ve baskılara karşı iktidarın gücünü zayıflatıp güçten düşürmenin yolu; baskılanmamış cinsel edim ve haz, derin ve coşkun bir tutkuyla aşk yaşamak ve ideolojik bir deri olan kamuflajdan kurtulup kişisel beğeni ölçüsünde bedensel olarak süslenmek ve güzelleşmektir. Sonuç olarak "1984"te içten bir bağla yaşanan aşk ve cinsellikle ile birlikte güzelleşme pratikleri bedeni biyosiyasetin pençesinden kurtarmaya dönük siyasal nitelikte edimlerdir.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. W. (2003). *Minima moralia: Sakatlanmış yaşamdan yansımalar*. (Çev. O. Koçak & A. Doğan), Metis Yayınları.
- Agamben, G. (2017). *Kutsal insan: Egemen iktidar ve çıplak hayat*. (Çev. İ. Türkmen). Ayrıntı yayınları.
- Akal, C. B. (2021). *İktidarın üç yüzü*. Dost Kitabevi Yayınları.
- Althusser, L. (2014). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. (Çev. A. Tümertekin). İthaki Yayınları.
- Arendt, H. (2009). *Totalitarizmin Kaynakları – Antisemitizm*. (Çev. B. S. Şahin). İletişim Yayınları.
- Arendt, H. (2014). *Formasyon, sürgün, totalitarizm*. (Çev. İ. Yıldız), Dipnot Yayınları.
- Arendt, H. (2018). *Totalitarizmin kaynakları – emperyalizm*. (Çev. İ. SERİN). İletişim Yayınları.
- Arendt, H. (2021a). *Kötülüğün sıradanlığı*. (Çev. Ö. Çelik). Metis Yayınları.
- Arendt, H. (2021b). *Siyasette yalan*. (Çev. İ. Oranlı-B. Şeker). Sel Yayınları.
- Atwood, M. (2021). *Damızlık kızın öyküsü*. (Çev. S. Altınçekiç-Ö. Kabakçioğlu). Doğan Kitap.
- Bal, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemi*. Fakülte Kitapevi.
- Becker, (2021). Soykırım: Beden ve Kamplar. (Der. A. Corbin-J. J. Courtine-G. Vigarello). (Çev. S. Özen). *Bedenin Tarihi-3* içinde (ss. 429-453). Alfa Yayınları.
- Berktaş, F. (2021). *Düşünmenin etiği*. Metis Yayınları.
- Bock, G. (2004). *Avrupa tarihinde kadınlar*. (Çev. Z. A. Yılmaz). Literatür Yayınları.
- Breton, D. L. (2014). Çirkinliğin cinsiyeti. (Haz. C. Sagaert) *Kadın Çirkinliğinin Tarihi* içinde (7-12), (Çev. S. Kenç). Maya Kitap Yayıncılık.
- Bruckner, P. (2012). *Aşk paradoksu*. (Çev. O. Konul). YKY Yayınları.
- Bruckner, P. (2019). Cinsel devrim (Ed. D. Simonnet vd.) *Aşkın En Güzeli Tarihi* içinde (117-132), (Çev. S. Özen), Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Busch, O. V. (2017). *Moda praksişi*. (Çev. D. Kılıç). Yeni İnsan Yayınevi.
- Cole, P. (2023). *Kötülük Miti*. (Çev. R. Kuldaşlı). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Çörekçioğlu, H. (2015). *Modernite ve ütopya*. Sentez Yayınları.
- Demirtaş, M. (2018). *Özgürleşme siyasetinde fark ve olay*. Otonom Yayınları.
- Eco, U. (2019). *Beş ahlak yazısı*. (Çev. K. Atakay). Can Yayınları.
- Enegren, A. (2003). Totalitarizm. (Der. P. Raynaud & S. Riols), *Siyaset Felsefesi Sözlüğü* içinde (909-913), (Çev. H. Dilli). İletişim Yayınları.
- Ertuğrul, T. (2017). Bir benjamin okuması: Şiddet, adalet ve yasa. (Der. M. E. Kardeş), *Dar Kapıdaki Mesih: Walter Benjamin ve Politik Felsefesi* içinde (115-139). İthaki Yayınları.
- Finchelstein, F. (2021). *Faşist yalanların kısa tarihi*. (Çev. Z. Şarлак). İletişim Yayınları.
- Foucault, M. (2006). *Hapishanenin doğuşu*. (Çev. M. A. Kılıçbay). İmge Yayınları.
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin tarihi*. (Çev. H. U. Tanrıöver). Ayrıntı Yayınları.
- Freud, S. (2000). *Uygurluk, Din ve toplum*. (Çev. S. Budak). Öteki Yayınevi.
- Freud, S. (2014). *Uygurluğun huzursuzluğu*. (Çev. H. Barışcan), Metis Yayınları.
- Hobsbawm, E. (2014). *Kısa 20. yüzyıl: 1914-1991: Aşırıklar çağı*. (Çev. Y. Alogan). Everest Yayınları.
- Horkheimer, M. (2010). *Akıl Tutulması*. (Çev. O. Koçak). Metis Yayınları.
- Jung, C. G. (2013a). *Keşfedilmemiş benlik*. (Çev. B. İlhan-C. E. Sılay). Barış İlhan Yayınevi.
- Jung, C. G. (2013b). *Dört arketip*. (Çev. Z. A. Yılmaz). Metis Yayınları.
- Kaya, R. (2014). Post-Anarşizmin sırt Çantasındaki Deleuze. (Der. A. M. Aytac & M. Demirtaş), *Göçebe Düşünmek* içinde (256-237). Metis Yayınları.
- Kristeva, J. (2012). *Kadın dehası: Hannah Arendt*. (Çev. Z. M. Oğur). Pinhan Yayınları.
- Le Boetie, E. (2011). *Gönüllü kulluk üzerine bir söylev*. (Çev. M. A. Ağaoğulları). İmge Kitabevi Yayınları.
- Le Bon, G. (1999). *Kitleler psikolojisi*. (Çev. T. Sağlam). Timaş Yayınları.
- Marcuse, H. (2000). *Özgürlük üzerine bir deneme*. (Çev. S. Sosyal). Ayrıntı Yayınları.
- Orwell, G. (2006). *Bin dokuz yüz seksen dört*. (Çev. N. Akgören). Can Yayınları.
- Orwell, G. (2021). *Faşizmin kehanetleri*. (Çev. M. Memiş). Sel Yayınları.
- Reich, W. (2015). *Cinsel devrim*. (Çev. L. Uslu). Cem Yayınları.
- Reich, W. (2019). *Faşizmin kitle psikolojisi*. (Çev. Y. Pazarkaya). Cem Yayınevi.
- Reich, W. (2022). *Dinle küçük adam*. (Çev. Y. Pazarkaya). Cem Yayınevi.
- Roberts, D. (2021). *Totalitarizm*. (Çev. Y. Öner). Liberus Kitap.
- Schmid, W. (2020). *Aşk*. (Çev. T. Bora). İletişim Yayınları.
- Schmitt, C. (2016). *Siyasal ilahiyat*. (Çev. A. E. Zeybekoğlu). Dost Yayınları.
- Shayegan, D. (2002). *Yaralı bilinç: Geleneksel toplumlarda kültürel şizofreni*. (Çev. H. Bayrı). Metis Yayınları.
- Sponville, A. C. (2019). *Cinsellik, aşk ve ölüm*. (Çev. Canan Özatalay). İletişim Yayınları.
- Steans, P. (2016). *Cinselliğin kısa tarihi*. (Çev. H. Dikmen). Dedalus Kitap.
- Tekelioğlu, O. (2003). *Foucault sosyolojisi*. Alfa-Aktüel Yayınları.
- Uçan, M. (2020). *Güzelliğin politikası*. İletişim Yayınları.
- Vincent, D. (2022). *Mahremiyetin kısa tarihi*. (Çev. O. Düz). Fol Yayınları.

ÇALIŞMANIN ETİK İZİNİ

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1.yazarın araştırmaya katkı oranı %100'dür.

Yazar 1, araştırmanın tamamından sorumludur.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.